

НАУ
ДИМ
ИТР
ИЈЕВ
ИЋН
АОК
ЕАН
УИП
РЕК
ООК
ЕАН
АЈЕЛ
ЕНАЈ
ДИМ
ИТР
ИЈЕВ
ИЋН
АОК
ЕАН
УИ
ПРЕК
ООК
ЕАН
АЈЕ
ДЕ
НА
ДИМ
ИТР
ИЈЕ

Јелена Ј. Димитријевић НА ОКЕАНУ И ПРЕКО ОКЕАНА

P 542
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
У БЕОГРАДУ

Јелена Ј. Димитријевић

На Оксану
и
Преко Окана

Ово издање је објављено захваљујући подршци Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

Рукопис збирке НА ОКЕАНУ И ПРЕКО ОКЕАНА Јелене Ј. Димитријевић транскрибован је у оквиру сарадње платформе *Књиженство: књижевност, род, култура* са пројектом Women Writers Route.

Јелена Ј. Димитријевић НА ОКЕАНУ И ПРЕКО ОКЕАНА

Приредили
Владимир Ђурић
Биљана Дојчиновић

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ

Јелена Ј. Димитријевић
На океану и преко океана

Приредили
Владимир Ђурић
Биљана Дојчиновић

Рецензије
Јелена Вујић
Магдалена Кох
Слободанка Пековић

Издавачи
Филозофски факултет Универзитета у Нишу
Народна библиотека Србије

За издаваче
Наталија Јовановић
Владимир Пишталo

Дизајн и прелом
Наташа Теофиловић

Обрада скенова рукописа
Милош Нинковић (Народна библиотека Србије)

Лектура и коректура
Књиженство

Штампа
SCERO print

Тираж
300
ISBN -978-86-7035-529-3

Ниш, 2024

САДРЖАЈ

Предговор (Биљана Дојчиновић и Владимир Ћурић)	i
<i>На океану и преко океана</i>	
Океан	3
<i>Жеља на Океану</i>	6
Смрт на Океану	8
<i>In Memory of...</i>	11
Песма о Мени	12
Пут	14
Дормитацио	18
Voolworth Building	21
Носталгија	23
Американка	25
Sunday School	27
Индијанац пева... ..	31
Американац пева... ..	34
Mayflower Pilgrims	36
Визија	41
Кад дође м'ло на свет	42
У Туђини	43
Непролазна љубав	46
Рукопис збирке <i>На океану и преко океана</i>	49

Биљана Дојчиновић и
Владимир Ђурић

Предговор

Збирка поезије Јелене Ј. Димитријевић *На океану и преко океана* садржи осамнаест песама насталих у току путовања ка Америци септембра 1919. године и током њеног боравка у САД 1920. године. Ово је прво издање збирке која се у рукопису под ознаком Р542 чува у Народној библиотеци Србије. Из ње је током протекле 104 године објављено, према доступним подацима, само неколико песама, остале се сада први пут појављују пред читаоцима.¹ Транскрипција рукописа је започета у оквиру пројекта *Књиженство* и представља део едиције посвећене штампању рукописа Јелене Ј. Димитријевић.² У овом издању задржане су транскрипција и интерпункција оригинала, једино наслови нису подвучени.

¹ Песма "Sunday School" објављена је у *Гласнику подмладка Црвеног крста*, број 1 за 1928. Годину; „Смрт на океану” у часопису *Венац* број 3 за 1924-25, у истом годишту тог часописа, али у броју 7 објављена је „Песма о мени”. У алманаху *Просвета* из 1925. објављена је песма „Американка”. "Voolworth Building" је објављена 2019. године, унутар научног текста (в. *Американке Јелене Ј. Димитријевић*, зборник радова. Филолошки факултет Универзитета у Београду Народна библиотека Србије, Београд 2019, стр. 108).

² До сада су објављене њене песме писане на француском језику и други део путописа *Седам мора и три океана: Друга књига*. Оба издања су из 2020. године и доступна су на сајту *Књиженства* <http://www.knjizenstvo.rs/sr/izdanja> (приступљено 21. јануара 2024).

За оне који се са ауторком сусрећу први пут треба рећи да је Јелена Ј. Димитријевић једна од најзначајнијих српских ауторки: песникиња, романијерка и путописац. Рођена је 1862. године у Крушевцу, одрасла је у Алексинцу, одакле са 19 године прелази у Ниш као супруга официра Јована Димитријевића. На самом крају 19. века селе се у Београд, у кућу у Француској, тада Позоришној улици, где Јелена Ј. Димитријевић остаје до краја живота. Преминула је 1945. године, уочи краја Другог светског рата. Сахрањена је у породичној гробници на Новом гробљу, где почива и њен супруг који је још 1915. године погинуо на фронту. Прву песму за коју се зна написала је 1878. године и посветила је својој рано преминулој сестри, а прву збирку објавила је 1894. године. Збирка је насловљена *Песме Јелене Јов. Димитријевића, Књига I*. Иако је песме објављивала у периодици до краја треће деценије 20. века, за живота јој није изашла друга збирка поезије.³ Објавила је низ приповедака, романа и, можда најзначајније од свега – неколико путописа.

Јелена Ј. Димитријевић је била, у правом смислу те речи, светска путница. Њену путописну историју можемо датирати још од краја 1897. године, када објављује *Писма из Ниша о харемима*. Ово дело може да се чита и као роман и као антрополошки запис, али је по дубини залажења у непознату територију суштински – путопис. Јер, иако је тада већ увелико живела у Нишу, она говори о непознатим просторима тог града, о харемима, женским деловима муслиманских кућа, у које се није могло ући без позива или права које додељује исламска вера. Низ дела о путовањима наставља се 1908. *Писмима из Солуна*, која најпре излазе у наставцима, а 1918. и као књига. Друго издање књиге је објављено 2008, а ово сведочанство о младотурској револуцији у Солуну јесте за сада и најпревођенија књига Јелене Ј. Димитријевић.⁴ Следи путопис из Америке, о коме ће касније бити више речи, а на путу око света, 1926-27. године, настаје *Седам мора и три океана* чији је први део

3 Друга поетска збирка Јелене Ј. Димитријевић управо је горе поменуто издање песама писаних на француском језику, објављена 2020. године. Најважнији библиографски подаци о Јелени Ј. Димитријевић налазе се у бази *Књиженство* на линку <http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/sr/autorke/jelena-j-dimitrijevic>.

4 *Писма из Солуна* преведена су на грчки, енглески и италијански језик.

објављен 1940. године. То је и последња објављена књига Јелене Ј. Димитријевић. Други део овог путописа транскрибован је у оквиру пројекта *Књиженство* из рукописа који се чува у Народној библиотеци Србије и објављен је први пут у целини 2020. године.⁵

Прошло је више од једног века од путовања у САД на коме је настао и путопис *Нови свет или у Америци годину дана*, објављен први пут 1934. године, а потом и на стогодишњицу пута, 2019. године. Занимљиво је и неопходно упоредити га са песмама из збирке *На океану и преко океана*. Пре свега, путопис обухвата много више елемената са пута до Америке и по самим САД и далеко је опширнији. Збирка поезије кореспондира са првим поглављем путописа, „Бежање од успомена”, које описује путовање бродом до острва Елис, као и са неколико епизода из боравка у Њујорку – посета здању Вулворт или недељној школи, и Бостону, односно Броктону, градићу у близини Бостона. Посвете, попут оне Елизабети Фротингам, господину и госпођи Флаг, госпођи Волис, такође упућују на особе које се помињу у појединим деловима путописа. Најзад, и сама песничка збирка је својеврсни путопис, али више унутарњи одјек путовања у далеки и непознати свет, тог (узалудног) покушаја бежања од успомена. Узалудног, јер управо у њеној поезији видимо како је успомене никада не напуштају и како је путовање у ствари силазак у сопствену нутрину.

Путопис по Америци је чекао на објављивање довољно дуго да је ауторка могла да у кратком предговору начини осврт на време када је посетила Америку из перспективе доба када се њене успомене штампају, а то је 1934. година, време Велике депресије. Тај временски размак у овој збирци не можемо тачно да одредимо. Песме су очевидно преписане у свеску Р542 из свеске у којој су вероватно и оригинално записиване (Рукопис 545). Рукопис 542, графички и садржински, изгледа као заокружен избор за збирку песама о Америци, изведен из Р545.⁶ У рукопису 542 изостају три

5 Прву књигу, *Седам мора и три океана: путем око света*, објавила је издавачка кућа Лагуна 2016. године. У јануару 2024. издавачка кућа Лагуна објавила је и *Седам мора и три океана: Друга књига*

6 Свеска у којој се налази Р542 идентична је по типу са свескама Р543/1 и 543/2, очигледно купљена у исто време. У рукописима 543/1 и 543/2 налазе се песме са пута око света из 1926-27, а претпоследња песма датирана је на април 1929. То би

песме из рукописа 545 које су написане на енглеском језику (те песме су транскрибоване су и преведене у издању из 2019).⁷ Ауторка је можда желела да оне изостану из збирке због језика на ком су настале. У рукопису 542 у песми „Океан” недостаје део који је у истоименој песми у Р545 означен римским бројем три; у песми „Кад дође мало на свет” у Р542 постоји једна строфа више него у Р545; песма „Непролазна љубав” представља значајно измењену верзију песме „Враћање” из Р545.⁸ Пред крај збирке редослед неколико песама је различит у Р545 и Р542. Поједине песме су посвећене различитим особама у овим двома свескама, а неки наслови нису сасвим идентични. Остало су сасвим незнатне измене у односу на Р545.

Песме у овој збирци чувају непосредни емотивни доживљај који их је надахнуо. У прозном путопису, наравно, има много лирских елемената и делова, као што су и песме углавном нарративне и приповедају о нечему, али је емоција директнија и више у првом плану у песничкој збирци него у прозном делу. Исидора Секулић је о америчком путопису Јелене Ј. Димитријевић тачно записала: „Има гђа Димитријевић обдареност за посматрање и обраду материјала светског, људског материјала свих вера и обичаја и цивилизација. Она је врста експлоратора писца. [...] Полази ли неком у аудиенцију или посету, сигурна је сцена или анегдота. Уђе ли у пансион, пансионери су ушли у судбину драмолета или филма.”⁹ Збирка поезије *На океану и преко океана* другачија је врста путописа – згуснута, интроспективна, делује као да је настајала увече, у медитативном часу на океану или под вечерњим светлима „Њу Бабилона” – Њујорка.

могло бити и време настанка рукописа 542.

⁷ *Американке Јелене Ј. Димитријевић*, зборник радова. Филолошки факултет Универзитета у Београду Народна библиотека Србије, Београд 2019, стр. 43-57. http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/uploads/attachment/reception/928/257_JD_2e-book_AmerFINALpdf.pdf

⁸ „Враћање” из Р545 је љубавна песма испевана гласом мушког субјекта, док „Непролазна љубав” говори о љубави према завичају. Сличности између ове две песме су толике да је јасно да је реч о варијантама исте песме, али је у њима реч о битно другачијој врсти љубави.

⁹ Секулић, Исидора, „Јелена Ј. Димитријевић: *Нови свет, или годину дана у Америци* (1934)” *Сабрана дела, књига четврта*. Београд: Југославијапублик – „Вук Караџић”, 1985:396-9.

Збирка је брижљиво грађена као целина која се креће од теме вечности и смрти, преко различитости култура, пријатељства, слободе и етичких питања и завршава медитацијама о просторној и временској удаљености. Ове теме су заступљене и у збирци поезије на француском језику *У сумон (Au Soleil couchant)* која ће настати неколико година касније. Тако сагледана, збирка *На океану и преко океана* изгледа као пут опоравка од трауме рата, разарања и губитка животног сапутника до дубоке спознаје себе саме, ширине и чудесности света, али и континуитета патње и неправде у том свету, као и непролазног бола који живот доноси.

Прве четири песме збирке говоре о путовању преко океана и настале су на броду Ротердам. У песми „Океан” величанственост природе опија ауторку идејом вечности и слободе и она ту слику претвара у поетички исказ о „песми невезана слога”, слободног стиха, ритма и риме: „О песмо ритма, песмо без рима, теби је име _____/ Вечност.” На тај начин и читава збирка, испевана у слободном стиху, постаје океанска – ритмична и разрешена риме. У песми „Жеља на Океану” реч је о жељи за утапањем у елемент: песникиња замишља како би изгледало када би умрла на океану и била сахрањена у његовим дубинама, и то види као сједињење са овом силом. Трећа песма је и насловљена „Смрт на океану” и говори о смрти младе жене на броду чије тело потом бива положено у океан, чиме се песникињина визија остварује, али на другом бићу. *In Memory of...* говори о опраштању од девојке и оцртава мисаони круг целе збирке: „Из живота смрт, из смрти живот!”

Прва песма збирке која је настала у САД јесте „Песма о мени”, интроспективна и иновативна по дефинисању односа субјекта према свету: „У свему сам ја, /У мени је све.” Не само насловом, већ и темом и гласом мушког субјекта она нас упућује на Волта Витмена. „Пут” је песма у којој се сукобљавају два значења те речи – пут као одлазак са овог света, као тема смрти која песникињу прогања, и пут као путовање у непознате земље. „Дормитацио” је посвећена успомени на рано преминулу сестру и сећању на детињство, на „[с] вет што нама личи на свет из бајке”. Песма „Voolworth Building” заокружује теме претходних. Она говори о посети видиковцу на тада највишој згради на свету, и спаја доживљај културног шока са

широм филозофском темом. Тој епизоди Јелена Ј. Димитријевић даје више места у путопису, али у песми је есенција доживљаја. Горе је тежња за висинама, доле је „[н]иштавило, прах ____/ *Човек*”, а она се пита где је бог – горе или доле, и да ли је то Господ „[к] оме се у цркви они предано моле” или Плутон који прети „[д]а свет прогута”. Овај круг песама завршава се песмом „Носталгија” која говори о осећању усамљености и чежње за домом док ходи кроз снег „широким путем”, Бродвејем, који пресеца Њујорк.

Следећих пет песама можемо назвати песмама пријатељства. Иако су и претходне песме биле посвећене америчким пријатељима, ове не само да имају посвете, већ и говоре о појединим људима, групама људи или у њихово име. „Американка” је песма о жени из Новог Света која је прешла океан да би помогла народу у ратној невољи. „Sunday School” слика епизоду из школе веронауке у којој госпођа Волис приповеда поучну библијску причу. „Индијанац пева...” говори о несрећи коју је долазак белих људи значио за староседеоце јер су их дошљаци учинили робовима и туђинцима. Следеће две песме, „Американац пева...” и „Mayflower Pilgrims” говоре о поносу и симболима америчке нације, односно храбрости путника на броду „Мајски цвет”. Делује необично што у песми о Индијанцу тугује за изгубљеном слободом староседелаца, а у овим о очевима нације слави њихов подухват, али треба разумети да песникиња опева све што је затекла у Новом свету и његовој историји, и да се уживљава у актере те историје покушавајући да схвати и староседеоце и дошљаке, као и њихове наследнике.

Завршне четири песме заокружују претходне теме. „Визија” је мистичан приказ туговања у ком се даљина и прошлост изједначавају. „Кад дође мало на свет” је духовито исказана сумња у наглашене вредности Новог света – света „долара и среће”. „У Туђини” варира тему пролазности и даљине, а слично је и са песмом „Непролазна љубав” која слави завичај као одређено место али и као прошлост, „сањарења време”, доба снажних осећања, насупрот времену туге и бола. Па ипак, последња строфа те песме и, уједно, збирке, јесте слика радости у којој видимо песникињу саму у сигурном кутку, док у себи преплиће доживљај урбаног и архетипског:

О каква, каква радост што осећамо некад кад смо сами
Кад се не чује у соби ништа, до топла песма паре из радиатора
Док се напољу, кроз густи мрак,
Разлеже страховит урлик ветра,
Те ми се учини, с маха на мах,
Као да долази света смак –
Оглашују га зли дуси и ноћне утваре.

Збирка поезије *На океану и преко океана* Јелене Ј. Димитријевић, изведена на светло дана после више од једног века, открива нам нове перспективе за сагледавање стваралаштва ове ауторке. Иако су поједине песме и теме већ виђане у објављиваним радовима, поетским или прозним, целина открива смисао сусрета са Новим светом као новом надом, местом исцељења и извором поетске инспирације којем се приступа критички. Појава збирке је важна и у контексту обнове интересовања за дело Јелене Ј. Димитријевић, у којој је до сада фокус углавном био на путописима и романима, са изузетком транскрипције и превода збирке *У сутон*, први пут објављене тек пре четири године. У оба случаја реч је о наративним песмама слободног стиха, повремено са драмским елементима. Без обзира на то што у збирци *На океану и преко океана* није реч о авангардној нити изразито модернистичкој поезији, веза са витменовским наслеђем, недискриминаторна емпатија, као и песникињина слобода у погледу рода песничког субјекта, отварају важна питања о стварној уметничкој вредности њених стихова.

Надамо се да ће читања ове збирке значити и препознавање тих вредности и њихове важности за нашу књижевност и културу.

Jelena J. Dimitrijević

Јелена Ј. Димитријевић

**НА ОКЕАНУ И ПРЕКО
ОКЕАНА**

Океан

To Miss Elizabeth Frothingham¹

Пуне су тебе моје очи,
И мириса чуло,
И слух,
И пун је тебе мој дух
И душа.

Дух мој слуша ал' не појима
Тебе,
Душа појима, душа разуме
Тебе,
Песму:

Песму што не зна за калуп ни за путо;²
Песму невезана слога;
Песму пакла и раја;

Песму земље и неба,
Бога;
Песму без почетка и краја;
Песму ритма
Песму без риме чије је име —
Вечност.

Душа појима, душа разуме
Тебе,
Песму,
Јер душа је слична теби,
Песми:
Песми љубави и мржње;
Песми радости и жалости,
Јада;
Песми љутине и страха;
Песми бескрајног даха;

¹ Елизабет Фротингам (Elizabeth Frothingham) је сестра Џона Фротингама (John Frothingham) код ког је ауторка провела прве месеце боравка у САД. Обоје су били добротвори српске деце у Првом светском рату. О посети Елизабети Фротингам Јелена Димитријевић пише у поглављу 11, „Уик-енд у Таритауну“, путописа *Нови свет или У Америци годину дана*.

² Путо је справа од кованог гвозђа која се немирним коњима стављала на предње ноге и закључавала.

Песми чији стихови не знају за калуп ни за путо;
Песми што је као свет стара, а вазда нова;

Песми мириса и боје,
Склада;
Песми ритма;
Песми чије је име —
Вечност.

Твоја јарост не зна за старост.
Какав у дубокој старости дах!
Али шта?
Зар онај што не зна за почетак ни крај;
Онај што не мисли на колевку нити страхује од гроба,
Зна за године и доба?

Океан!
Како је данас тих,
Као пре безброј векова започет стих,
Стих ритма.
Као да стоји брод укотвен напред бескрајне воде,
Док ниски наранџасти облаци крај њега броде
Ко фантастичне барке.
Високи, пурпурни пролете над њим у сунчев заход
Као албатроси.
Никакав шум до брујање вода и ритам.
Баш као да стоји брод!
Не чује се времена ход;
Не види се времена зуб
Ма да се котрљао за веком век као за валом вал —
Као што се не види стена, хрид, жал:
Вода, вода, вода!

Гле како трепери данас златан руб!
Од сунчевих злаћаних жица —
Између воде и неба омеђена је граница...

Океан!
Јаростан, благ, тужан, весео;
Говори, пева, плаче, риче, грми, прети;
Ђути;

Тих, тако тих као пре безброј векова започет стих,
Стих ритма;
Песма без риме чије је име —
Вечност.

*

И једнога дана, ко зна кога,
Када нестане и Бrame, и Буде и Христа;
И вера у Јединога Бога;
И спомен на многобројна божанства, нечиста и чиста;
И сећање на сваколика царства, стварана од људи;
Кад више на земљи не буде људи —
Остаће можда пространо царство твоје и тада;
Ти ћеш у радости, гневу и јарости да стојиш
Овако до век
И онда кад не постоји онај за кога ти постојиш, —
Човек.
О песмо ритма, песмо без риме, теби је име —
Вечност.

На „Ротердаму” Атланским Океаном 1919.³

³ На путу ка Америци, бродом Ротердам којим је 14. септембра 1919. кренула из енглеске луке Плимут ка Њујорку.

Жеља на Океану

Мени би вечни сан био лак
Кад би ми се овде смркао последњи дан,
И гроб ми биле ове бескрајне чудне воде —
Океан.

О како би свечан био погреб мој
Уз валова пој
И таласа музику!

Венцима од алга и морских трава
Биле би ми окићене груди,
И глава;

На мекој маховини морског дна
Мирно бих лежала мртва ја,
Док би око мене живео велики подводни свет;

А кад је миран као јагње океан,
И ноћ је, али не и мрак,
До моје угашене зене допро би месечев зрак;

Звезде би ми, што плавим небом броде,
Кроз дубоке зелене воде
Светлуцале уместо кандила и свећа;

Миристи би ми, што се у зору и вече дижу,
И распростиру и чак до неба подижу,
Били што тамјан из кадионице;

Океанског крупног сунца сјај,
И вода ових — када су мирне — топле боје
Загревале би хладно срце моје;

Многа и многа лађа океаном што плови
Доносила би ми поздрав топли и нови
Из моје далеке земље, што би ми слали драги гробови;

Мермаде, морске жене,
Чешљајући косе своје дуге, густе, зелене
Песмом би мамиле путнике, успављивале мене;

И ја бих вечни сан спавала мирно
Уз њину песму тиху
И таласа музику.

О кад би ми се овде смркао последњи дан!
О кад би ми биле гроб ове бескрајне, чудне воде —
Океан!

На „Ротердаму” Атланским Океаном 1919.

Смрт на Океану⁴

На крову лађе, у одмарачи,
Високо, високо горе,
Где сунце најлепше сја и зрачи,
Већ пети дан где лежи она,
Пред њом се шири час мирно час узбуркано море.
Мршава је, бледа, бона, а лепа као леп сан
Или као младости грех;
Њен слаби, сребрни смех: ха, ха, ха!

На мах с маха
Као да таласима полет да
Да запевају белу песму Живота
Где шири црна крила Смрт;
Сад се загледа у бескрајни шарени врт —
Океан,
А после чита књигу: „Месалинина смрт.”
И сврши се пети дан,
И пада ноћ;
И доћи ће шести дан
И живот нов,
Али, вај! Њој неће доћи:
На њене широке, сјајне зене пао је дубок сан.

Као гавран црн из воде бије мрак,
У одмарачи у белом руху лежи Она
Мртва,
Крај ње је књига „Месалинина смрт”;
На њено као восак жуто лице с врха катарке
Пао је црвен зрак;
На њеним уснама модрим чудан је осмех,
Као да ће сваки час прећи у гласан смех: „Ха, ха, ха!”
Да после живота она исмеје живот.

Покров је Њој са једном белом звездом небески свод...
Доле на броду чује се лупа чекића и песма...

На морском дну уз мирних вода ритам
Певају морске жене као талас косе зелене

И спремају постељу брачну од алга и маховине...
Напуштен морски човек плеше чекајућ невесту нову...
А брод плови крају
Камо је она пошла а камо неће стићи
Никад,
Плови, плови,
Док из дубине мора као да брује звона
Requiem...⁵
Мртва је Она...

А кад заруде зора и на истоку из мора
Узе да се помаља и у вис да лиже пламен
Боје макова цвета,
К ивици лађе, што стаде, ближе се некакви људи
Кô с оног света
И неки терет носе ...
Врани гаврани се чине од њине црне косе.

И расклопи се талас један на двоје те прими своје
И склопи се...
И са спуштеном заставом на по катарке окреће се брод
Трипут,
И чу се писка сирене, сад јаче сад тише
(Последња почаст оној што беше, а које више није:
Поздрав на вечни пут),
И све се стиша...

А на истоку тамо црвени пламен узе да бледи ...
Дан
(О лепа је била као леп сан!).

Пожар се угаси,
Тишина,
Само што певају таласи,
Побожно као да певају псалме,
Песму —
„Месалинина смрт“.

А једна огромна кита црвених ружа
Свежих, као да су узабране ове зоре

⁴ У путопису се у једном пасусу помиње смрт девојке на броду.

⁵ Requiem

Тамо горе где се црвенело море —
Љуља се на таласима...
Ко ли ју је бацио? И кад? И где је тај?
Ах! Вај! Вај!
Живот је као суха стабљика крт,
Слаб,
Али је Љубав јака као Смрт.

Ал' погледајте таласе! Гле!
Журе се, стижу, престижу, и певају у складу о јаду
Песму —
„Месалинина смрт“.
Док лађа плови, плови, плови
Брже но икад,
Жури се крају камо је Она пошла, а камо неће стићи —
Никад.

На „Ротердаму“ Атлантским Океаном 1919.

In Memory of..

Из живота смрт, из смрти живот!
Визија:
Као облак пролете покрај брода бели албатрос,
С писком што није плач, већ песма.
И одлете...
И лети, лети све даље од брода;
И над таласом што се у зору расклопи и склопи,
Где се као плава свила сада прелива вода,
И где се још љуљају црвене умрле руже:
Бела његова широко раширена жива крила
Лупају весело и круже;
А песма његова у поздрав живота на врхунцу
Диже се сунцу.
Из живота смрт, из смрти живот.

На „Ротердаму“, Атлантским Океаном, 1919.

Песма о Мени

Пролазим брда, долине, свет
Летећи, али не ниско као пчела с цвета на цвет,
Већ као орао високо под облацима;
Прелазим преко огромне земљине полутке две
Као преко мала врта два;
Пловим по мириади река,
И навозим се на мора сва
И океана пет,
И непрестано се дивим,
Дивим се, да:
Што свуда налазим себе:
У свему сам ја,
У мени је све.

Јер то сам ја, сићушан ефемеран створ,
Високи Хималаји, дубоки Тихи Океан,
То јест, ја сам то што схвата све то
(Ма да не схвата ништа)
Као што схвата ноћ, зору, дан.
Зар би постојао океан
И пловиле по њему црвене алге и бела пена
И кружили над њим албатроси —
Да није мене?
О! Све би постојало,
Би,
И опет не би,
Да није мене, схватања мог.
О! Ја сам велик и вечан кô Бог.

Велик сам,
Већи сам но земљине полутке две,
Већи но све, јер схватам све
(Ма да не схватам ништа);
Вечан сам,
Вечнији но најтврђи град,
Вечнији но многи високи брег...
О ја сам велик и вечан кô Бог!
О ја сам кô стег од дуте и сунчевих зрака:
Дижем се у вис високо више облака!

Бол, радост и жалост, љубав и мржња,
И мржња, да,
И борба, вечита борба,
Све је то Оно што сам у ствари ја.
Ја дижем, рушим, и опет дижем;
Ја стварам, обарам, и опет стварам;
Ја све постижем
(Ма да не постижем ништа);
Ја сам дуга, вековна револуција
На мртвој тачки не стојим ни за трен:
Ја сам вечна, непрекидна еволуција.

Како је Бог (или Природа, једно исто)
Сместио видљиво у невидљиво?
Видим ли ја То што сам у ствари ја?
То у шта је смештено све то?
Да, видим ли ја то као што видим своју руку
И над извором извора два — своје очи?
Да ли је ово што ми светли кроз очи То?
Разум или ум? Душа или дух?
Или можда свест?
Како се зове то што сам у ствари ја?

О, да! у свему сам ја, у мени је све:
Планине, брда, долине, и мора сва,
И океана пет:
Једно цело све, ма да ништа.
О ја сам лађа што вечно, вечито плови,
Што се не сидри ни за тренутни трен:
За сидро не зна крманаш њен, —
Лађа сам што носи глоб и васиону,
Сав видљив и невидљив свет.

Њу-Јорк 1920

Пут

I

Две мисли, ах, само мисли две,
Обузеле су ми срце, душу, све биће, све мисли,
Ах само мисли две!
Увукле су се оне у моју свест
Кô лопов у туђ дом
Да тамо врше чудо и покор, лом.
Једна ме дигне увис, друга ме спушта на тле
И зубе своје зарива у срце моје.
Вече и јутро, ноћ и дан
Мисли те:
Моја је свест њима што галебима
Таласи;
Са једном заспим, с другом се будим:
Она ће напустит мене кад са звоника звоно
Смрт моју огласи.
„Какве су мисли те?“ чује се нечији глас.
„ — Пут.“ Одговор кратак и јасан, мој.
Мистичан час, глухо доба,
Бдим,
И слушах свог ноћног друга пој:
У камину попац изводи давно ми познате референе
Као да хоће да изгони те мисли из мене.
Мисли су две (и пута су два):
Једна ме диже у вис, друга ме спушта на тле
И зубе своје зарива у срце моје.

Један је пут толико знан, па ипак стран;
Пут на који идемо само једанпут сви,
Сви ми;
Пут где нам престаје бол и јад, страх;
Пут — синоним вечни мир...
О какав немир од тога мира стања
Где оно што смо били постаје пепео, прах...;
О какво гнушање од распадања!...

Да ли ме прокле човек или Бог?
Проклетство је то, та стална мисао на смрт,

Сећање то на залеђену крв,
На вечни сан, на вечни мрак,
На непрекидни мир —
Сећање што ми подгриза живот као зелено дрво црв...

*

Други је пут...
Ах! —
Земље незнане, људи нови, ново све!
И људи нови зар?
Није ли човек стар као долина и брег, сунце и снег
Кô радост и жалост, љубав и мржња
И злоба,
И као онај за кога кажу да је створио свет, —
Света оба?

Човек је стар, и зао као Зли Дух
Ал' мене није од њега страх:
Борба и труд — овај је пут;
Светлост жива — овај пут;
Живот — пут.
Чежње и жеље што на пут вуку мене
Алге су што вуку морске звезде кроз морске пене.
Чудно је пиће пут — стваран, не у фигури —;
И што га више пијем све већу осећам жеђ!
Слично је извору у пустињи очајног путника то откриће —
То пиће.

Вечно да путујем, да тражим вечно.
Шта? Кога? Човека? Бога?...
Тужно је то кад су нам туђи своји
И кад чезнемо за нечим што не постоји.

Le Juif Errant⁶ — то сам ја.
Боемска крв —
Од крви предака којима је био дом — широк свет!
Обићи земљу — на јави сан, у сну друг;
Кô земља — вечни крст!
И док са њом летим око сунчеве планете,

⁶ Јеврејин луталица.

Небеско, —
Ја обилазим уједно и свесно —
Њезин круг.

*

Певам упирућ поглед у сиву даљну даљину;
Дувам у трубу назирућ из туђе земље земљу туђу
Кличем у поздрав света незнаног и новог,
Ма да је све знано, све старо, са ове стране гроба.
Као човек,
Ил' као онај за кога каже се да је створио свет, —
Света оба.

Клицање ово није ли триумф духа над материом?
Одушевљење ал' краткотрајно као водени цвет,
Или као зрак што продре кроз мрак и угаси се.
Долази ноћ, одлази дан.

Ето га с песмом мој ноћни друг,
Док она мисао, подмукло као подмукла звер,
Зарива зубе своје у срце моје.
И опет: хладни пут, вечни сан,
Мир!

*

Дан, ноћ, и мисао увек иста —
Пролазност.
Пролазе ствари, пролазе људи;
Слава, част — таштина;
На људе пада заборав као на ствари прашина;
Из ничега нешто, из нечега ништа:
Од праха прах... Живот се смрћу мења.
О не! није то од смрти страх
Ни за животом бол,
Већ туга са пролазности,
Са уништења.

Али, ах! Зар и за душу постоји црв и распадање?!

Ко ће ми вратит веру у живот после смрти,
У вечни живот
И у бесмртност душе:
Ко?

Ноћ, мртва тишина, мистичан час
И у камину попац узе да пева стару песму
На стари глас:
„Нико!“

Њу Јорк, 1920.

Дормитацио

Сени наше Кате

Пре пола века седела сам на прагу куће сама,
Беле, мале, ниске кућице,
Сличне кућици какву су мени сестра и брат
Правили зими од снега,
И с поднимљеном главом на мале ручице
Загледала сам се у небески свод
Као што се био загледао наш тата једнога дана
У икону светога Јована
Где му се привидело Божје лице;
А надну великог воћника нашег
Поток се белео као платно
Што га је белила наша Ката с дана у дан,
И жуборио је као да је с неким говорио.
И наједанпут ја спазих месец жут
Кроз црвено вишњино грање,
И чух шуштање...
То је био месечев ход...
По небу се месец шетао
Као по дворишту један наш жути петао;
И узеше небом да језде, то јест да лете
Беле звезде као велики бели лептири,
Ја њихов шумор чух:
Зашуморише звезде као лептирова крила!
(Је ли то био сан или полусан?)
Тргох се...
Вече...
Ја седим на прагу сама!
Страх...
Скочих, полетех, писнух:
„Мама!”
Из куће чу се кô топла песма
Катин глас,
Слатки глас њен,
Којим је она дозивала нас, сестре и брата,
Отпева она из грла тија:
„Душо Мизија!”
У соби сви:
Ја мајку само спазих

И лицем падох на њена недра,
Мирисна и једра кô зрели јабукин плод.
О њена недра, меко и топло узглавље моје,
Не од паперја, већ од љиљана и ружа!
Дубоко удисах ружин цвет...
О то мирисно мало узглавље моје
Ондашњи мој велики свет!

II

Пре пола часа, ја седим на крову куће, сама,
Мрке високе куће што врхом дере небо
Кô какав џемпрес⁷ цин,
И с поднимљеном главом на наборане руке
Дуго се загледах у небески свод,
Као што сам се била загледала једном у лице
Богородице,
Где ми се привидело лице мајке ми,
И жене и светице;
А у даљини океан
Бели се као бескрајан врт
По ком је исцветао крин,
И шумори као да с неким говори...
И наједанпут, појави се месец жут
Кроз мрку шуму од кућа што врхом деру небо
И пође ..., ја му чух ход ...
Заброди небом месец као океаном златан брод,
И узеше крај њега да језде, то јест да лете
Бисерне звезде као јата галебова:
Ја њихов шумор чух ...
Зашуморише звезде као галебова крила!...
(Је ли то био сан или полусан?)
Тргох се,
Вече...
Ја седим на крову сама ...
Радост...
Скочих, полетех, кликнух:
„Мама!”
Из куће чу се као топла песма

⁷ У рукопису 545 на том месту јасно пише „џемпрес”, али овде реч очигледно почиње словом „ц”.

Катин глас,
Слатки глас њен,
Којим је она пре пола века дозивала нас, сестре и брата:
Отпева она из грла тија:
„Душо Мизија!”
У соби сви ... Сви!?!...
О не! Вај! —
У соби никог:
Оживеле су ствари и људи (одавно мртви)
У час када мре дан;
Замирисао је ружин цвет:
Дах су им за час дали: жут месец, беле звезде
И полусан.
Стари су знанци то, месец и звезде,
Ма да је Нови Свет.

*

Има ли у нашем животу доба,
Младост ил' старост,
Када нас не походе, ноћу ил дању, ил' макар кад:
Сећања када смо били мали и кад смо знали
Само за онај око нас свет,
Што нама — што тад смо даље од њега —
Мирише све више на мирис суха босиљка
И на богородичин цвет,
И чиј нам давно умукао жамор допире до душина слуха
Као вечерње звоно уочи празника, —
Свет што нама личи на свет из бајке,
И који нам се чини, ма да је био мали —
Већи но читав пространи свет?

Њу Јорк, 1920.

Woolworth Building⁸

Како се види океан
С места мог!
Као да ми расту крила и шире лет
За Стари Свет!
Како ми је близу Бог!
Никад ми није био ближе...
Тако се с душом диже, уздиже
А леди се крв;
Погледи падају доле:
По земљи као мрав или као црв
Гамиже
Ништавило, прах —
Човек.

Ал' зашто панички страх
И зашто лудачки смех:
„Ха! Ха! Ха!?”
Да забушурим можда грех
Што се и телом дижем к Њему,
К Ономе — што је и почетак и крај свему?

Али, ах!
Како бих хтела да знам
Да ли је овде — Он, Господ
— Ко ме се у цркви они предано моле —
На небу горе,
Или је доле
Где човек гамиже као мрав или као црв
И јури за новцем као за пленом звер?

Алфа и омега рад;
Алфа и омега новац!

⁸ Грешка у преписивању, треба да пише Woolworth, као што и јесте случај у Р545. Реч је о небодеру чија је градња започета 1910. године, а који је свечано отворен у априлу 1913. године. Укупне висине од 241 метра, ово дело архитекте Каса Гилберта (Cass Gilbert) до 1930. године било је највиша зграда на свету. Све до 1998. ту је било и седиште компаније Вулворт, једног од највећих светских малопродајних ланаца. Одлазак на видиковац ове зграде описан је и у путопису.

О граде линија правих!
О граде, појмовах здравих
(Или болесних, ко то зна)!
Никад те мање нисам појмила ја
Но сад —
С темена овог дина.

„Ха, ха, ха!“ — смејем се,
Да забашурим можда страх
И од висине овога дина (на чијем темену стојим ја)
И од визије бога Плута⁹
Што прети да освоји свет,
Да свет прогута
Пре но што се свет претвори:
У крв, у стрв, у прах.

Њу Јорк, 1920

Носталгија

Широки и дуги Бродуеј!¹⁰
Ти си као неки пут за никоме знани кут:
Можда за пакао, можда за рај,
О! Можда за мој далеки, далеки
Стари крај:

О Бродуеј!
Пузи на ниже као змијурина каква;
Враћа се, пење, из океана — чак до облака...;
А црн, бескрајан низ црних немани
Што њиме лете и ноћ и дан,
И пиште,
Час ме потсете на један страشان сан
Дететом што сам га снила,
А час на легионе ђавола,
На слику од ..., не сећам се од кога сликара:
Тутањ, као да се јури у бој
На живот и смрт.

О Боже, Боже мој! —
Милион пари огромних очију!
(Зар само милион!?)
Сјакте ноћу, кад падне мрак,
И дању, кад упре сунце у њих зрак
Ил' блеском удара у њине зене снег,
Снег „у великом стилу“ као што је овај чудни град,
Њу Јорк, „Њу Бабилон“.

О како сјакте огромне очи те!
Широке њихове зене као да ће да прождру свет —
И мене.
О кад би прождрле и мој бол
И моју носталгију!
О дуги, дуги Бродуеј!
Кад тобом пођем низ брег

⁹ Плутона
¹⁰ Бродвеј (Broadway – широки пут, прев.). Главна улица на Менхетну, дуга преко 15 км. Главна саобраћајна магистрала која пролази кроз финансијски и трговачки центар града (Вол Стрит), главно културно средиште и позоришни и уметнички центар у делу око Тајмс Сквера, а наставља се као аутопут.

Од Сто Четрдесет Четврте¹¹
И кад ми ноге узму да прте
Кроз снег,
И да ме нешто из мене носи
Што снегу и ветру пркоси;
Што гори кô огањ свети
И без језика говори —
Као да ме носи у мој далеки, далеки
Стари крај.
Ал' кад се сетим, вај! —
Океан!
О куда сам била нагла!?
И све се разиђе као дим и као магла.
И враћам се, ал' сама не,
Већ са носталгијом;
И полазећ уз брег пртим кроз снег
Као рањена звер,
Ил' као птица оловом однетих крила.
И куда ћу?
О, куда ћу —
Спутана међ два океана до Судњег Дана!?

Њу-Јорк, 1920.

Американка

To Mrs Strong Phillips, of New York¹²

И ти си дошла једнога дана
С очима боје океана,
С очима ширине океана,
С очима дубине окена,
И ти си дошла једнога дана
С очима боје океана.

И преливале се твоје очи
У све тонове океана;
И треперило је твоје лице
Као површина океана;
И жуборила је твоја душа
Као дубина океана;
И преливале се твоје очи
У све тонове океана.

Тиха, отмена, из Новог Света нова жена —
Дошла си у Стари Свет.

Ти, Самарићанка новог доба,
Ниси жалила ни благо ни труд,
Нити те је плашила вечна промена —
Океан, његова ћуд,
Ни мене, ни сумарени —
Нечасно оруђе „на пољу части“ на води;
Седам вечери — ти си заспала на валовима океана;
Седам јутара — ти си се пробудила на валовима океана,
За седам дана — теби се причињала од воде земља,
Од облачића птичији лет,
Докле најпосле није стигао дан
Када си прешла бескрајност, вечност — океан,
И кад си дошла у Стари Свет.

Дошла си у Стари Свет
Где се црвени свака долина, свако брдо, сваки брег
Као да је по њима исцветао маков цвет;

¹¹ Ту је становала неко време код госпође Волис (коју она спелује Уолис). О томе говори 18. поглавље у путопису, названо „У сто четрдесет четвртој улици“.

¹² Сусрет са госпођом Филипс поменут је у 4. поглављу путописа по Америци, „У гостима код мајора Фротингама“.

Где место пожегтог жита мирише крв;
Где се не беле села, но сиви пепео сив;
А по пољима уместо снопља до гроба је гроб
Где леже: у овом знан, у оном незнан херој-див.

Дошла си у Стари Свет,
У грешни Стари Свет.
Али не! О није грешан он!
Са заједничких светских светлих гробова
Стари је Свет постао светски Пантеон.

Тиха, отмена, из Новог Света
Разумом ти си нова жена,
Срцем си стара, она библијска жена,
Јер твог се срца коснуо твога ближњега јад:
Дошла си да ублажиш болнима бол,
Дошла си да утолиш гладнима глад.

И одуживши дуг, по срцу дуг, женин дуг
Вратила си се у Нови свет
Остављајући за собом светао траг,
Бео траг
Траг као бразда на океану за бродом оним
Што те однео у родни кут,
Или као на небу Млечни Пут.

А ти си дошла једнога дана
С очима боје океана,
С очима ширине океана,
С очима дубине океана —
Дошла си у Стари Свет
И тиха, отмена, из Новог Света нова жена —
Вратила си се у Нови Свет.

Њу-Јорк, 1920.

Sunday School¹³

To Mrs. E. Wallace of New York

И јутрос сам била у твојој школи
И умешала се међу децу,
И седела до дечка очију плавих
Што те воли.

О, сви те воле, сви као дечко очију плавих,
Сва деца, и ја.

Као стадо око пастира
Окупила су се деца око тебе,
А ти им не казујеш шта је земља, шта небо, шта Бог,
Ни шта је пакао, ни шта рај,
Него им причаш приче старинске, свете.
Ах, јутрос: и ја сам била као дете!

Као ученици Христа, тако слушају деца тебе:
Уста им личе на кљун у младунаца
Када им у њ храну баца
Раширених крила мајка мила;
Из очица њиних бије анђелски сјај;
Реч твоју свако пије као небеско пиће;
Прича им је твоја свака читаво једно откриће.

Ти си озарена чудном светлошћу неком,
Топлом и меком
Докле из уста твојих тече реч
Као из мирисног сата¹⁴ мед
И докле као звезда водиш кроз ред
Улица тесних града Јерусалима
Сву децу, дечка очију плавих, и мене.

13 Песма је објављена у *Гласнику подмладка Црвеног крста* у броју 1 од септембра 1928. године. Овде је пренета из рукописа. Посвећена је госпођи Волис (Уолис) која је описана у путопису и која је била инспирација за приповетку „У Америци нешто се догодило” као и две песме из рукописа 545 на енглеском језику – Don't Tell Me и The Eyes. Више о томе у тексту „Америка Јелене Ј. Димитријевић” у *Американке Јелене Ј. Димитријевић* на http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/uploads/attachment/reception/928/257_JD_e-book_AmerFINAL.pdf (приступљено 21. јануара 2024). Такође се у 19. поглављу путописа помињу мотиви који се појављују у овој песми.

14 Саћа

Вече је: ја још и сад
Корачам за тобом с њима кроз Свети Град,
И још загрева нас твој топли глас;
И сутра, кад сване дан радан и ран,
У духу с тобом опет ће бити деца сва,
И дечко очију плавих, и ја

— — — — —
„У једној улици тесној Светога Града
Одавно, у давно протекле дане — причаш нам ти —
Живљаше стари Тобијаж,
Апотекар, и травар и продавац зачина.

„И свако у Бога јутро, тек што би почињао дан да плави,
И док је још блистала по трави
Роса,
И скупљала се у чашицама цвећа —
Тобијаж луташе по Оливату
И браше ретке траве,
И пружаше руку сад к овом, сад к оном цвету,
А на поветарцу лелујаше му се бела брада
И коса.
И тада силазаше у Свети Град.
И тако из дана у дан.
И корачајућ лагано кроз тесне улице
Светога Града,
Стари Тобијаж, апотекар, травар и продавац зачина,
Извијаше на вас старачки глас своју песму:

„ — Купите слатке траве и мирисне зачине,
Купите их данас!
Бог излива милост на нас
И шаље нам слатке траве;
Ја траве берем за вас.
Како миришу и траве и зачини!
Купите их данас!“

„Овако ређаше стари Тобијаж.
А на његов божански глас —
Истрчаваху Јудита и Беубен,
Весела деца Мирјаме, жене Езре пастира.

И у одећи црвеној као мак,
Она као кошута брза, а он као јелен лак,
Скакутаху за њим кроз Јерусалим.

А Тобијаж застајућ миловаше образе њине
Румене као зрео нар,
И у руке им бацаше цвеће и зачине,
И мирисима прскаше њине хаљине.

Јер Тобијаж вољаше децу,
Децу сву,
Највише Јудиту и Беубена,
Добру дечицу Миријаме, жене Езре пастира.

У подне Јудита и Беубен
Трчаху кући весело кличући:
„ — Погоди, мајчице, брзо, одмах, сад,
Где смо ти били ми, и с ким!“
„Ах, децо, децо, ја знам!“
Кликнула би срећна Миријам
— Пошто осети слатке мирисе и зачине —
„Били сте с њим...
Ви сте и данас били с Тобијахом.““

„И тад додаваше мудра Миријам:
”...О адиђари моји, ако..., о, нека!
Тако чините сваки дан, сваки час,
Од данас до века:
Да вам мирише хаљина —
Идите с продавцем зачина.““

И тада ућута ти, слична Христу,
И упре поглед благ што пита у душу чисту
Дечка очију плавих, и деце све.
И гле!
Подигоше очице деца, да мисле...
Из засветлеше се мислене очице њине
И усред свечане тишине
Дише се рука дечка очију плавих,
И чу се његов танки глас

„Учитељу наш! Та прича учи нас
— Као Оче Наш ја то знам —
Да..., ако сам с добрим, ја...“

И пре но што би израз умео наћ —
Зацвркуташе толики гласићи у један глас:

„Учитељу наш, и ја знам као Оче Наш...
Питајте и нас..., питајте и мене ...“
А ти порумене као зеленикин плод

Сејач је бацио семе у земљу, у песак не,
И гле!
Још није донело, али је понело
Стоструки плод.

Вече је, ја даље и сад
Корачам за тобом с децом кроз Свети Град,
И још загрева нас твој топли глас;

И сутра кад сване дан, радан и ран,
У духу с тобом биће деца сва,
И дечко очију плавих, и ја.

Њу-Јорк 1920.

Индијанац пева...

To an Indian Lady

Хадсон¹⁵ - ривер: мој земљак, мој брат, мој друг:
Кад сунце оставља брег, дô, луг —
Његове боје веселе срце моје.
Пут Палисада —
Он се зелени као ливада;
Крај Џерси-Сити —
Црвен је као пламен ил' као рубин-камен;
Крај Њу-Јорка је жут као посут златом стуб
За нашег бога Маниту

Хадсон-ривер у час када издише дан,
Кротко као неки остарео морски бог
Баца се у океан.
Столећа сто, милион:
Не мења ништа своје он — ни бујни ток —
Осим имена свог.
Вечером његове боје веселе срце моје.

Ноћ. Пст! Све што је живо спи,
А Хадсон-ривер бди.
Пст! Из њега гласови некакви се дижу
И, ето! на обалу стижу до мене
И лете као наше птице шарене
Кружећ над водом као албатроси...
О! Ко ли их на воде износи?

Пст! То граје моји дедови
Њин смех, њин плач и њино „Ууу!
— Маниту!”

Као небом месец, тако пучином броди брод
„Полумесец”.
Дедови...О! ... Они су то!
Водом се чује нечији ход ...
О! Маниту!...
Божански поздрав: Ууу!
Трипут: Ууу! Ууу! Ууу!

¹⁵ Река Хадсон (прим. ауторке)

Дошљаци, вај!
Није Маниту...

Црвени дочекују Беле с „Ууу!”
На Белих весело „Бум!” Црвених радосно „Ууу!”

Гости су ови и чудни и живи;
Домаћини су — моји дедови...
Где како нам је Главар леп!
Као да је од бакра сливен;
Перје му трепти на глави;
Стреле му леже на трави;
О рамену му је лук;
Од бакра као да је саливен пук
И нагих недара жене, шарене као паунов реп.
Перје, стреле и блиставе каме...
О! Главар је снажан и леп и леп као Маниту.

Црвени дочекаше Беле с „Ууу!”
На Белих весело „Бум!” Црвених радосно „Ууу!”

И гле!
Крећу се Хадсоном барке, накићене травом и цвећем!
Барка с Главаром је пред свима;
За Главаром је Хадсон,
Па црвени пук и дружина бела;
И са рамена се скида многи лук,
И лети и звижди небројана стрела;
И разлеже се „Ууу! и Бум!”
И отвара се за домом дом за срцем срце!...
Пст! Ноћ!
Све чујем и видим и ову ноћ као другу ноћ,
Као сваку ноћ.

*

Дедови моји, устајте, хеј!
На ноге из гроба!
Да видите унука свога — роба.
Пусте су од нас ваше прерије;
Што беше ваше наше није

Све је присвојио дошљак, човек нов,
Ништа оставио није нама;
Крупни бизони не јуре пред нама;
Кићени перјем ловци не трче са стрелама у лов.
Долине, брда, стар Мисисипи, родитељ река свих;
Прашуме, дунгле — њино све је;
Њино је сунце што нас греје;
Њина је киша што нас роси;
Старих се земљом — нов човек поноси;
Мајци се груди године броје
Од оног дана кад деца њена изгубише све своје.

На туђем тај туђин је свој,
А на своме је свој туђин;
Бели, Црвени, Црни, расе, касте,
Староседеоце дошљак држи за умом кљасте;
Дошљак је господар, староседелац роб —
И гроб.
Слобода: лаж. Трипут: Лаж! Лаж! Лаж!

*

Устајте ви с прастарог тла, —
Хеј, устајте живи сви!
И мртви!
Зове вас рођена грудa сва
И са њом брат, син и унук — ја.
Смрт или слобода! Слобода или смрт!
С нама ће наш бог — Маниту.
Маниту божански поздрав: Ууу!
Дошљаку смрт: Бум!
Трипут: Ууу! Ууу! Ууу!
Стопут: Бум! Бум! Бум...

Њу-Јорк 1920.

Американац пева...

To Mr Harry Flagg of Brockton. Mass.¹⁶

О ти заставо америчка,
Заставо моја,
Заставо најбоље земље,
Заставо прве нације!

О ти символу реда,
Символу рада,
Символу човечности,
Символу слободе!

Где год ми нога крочи
Куд год ми поглед оде,
Боје ми твоје веселе очи,
Звезде ме твоје к срећи воде,
Заставо слободе!

И ја подижем главу,
Добијам снагу:
Сличан сам звериња цару —
Лаву.

Заставо америчка,
Заставо моја,
Што се поносно вијеш са врха обелиска
Бесмртног Вашингтона,
Слична облаку пошлом да пређе свет;
Што се лепршаш скромно
Са спомен-каменова војника и грађана милиона
И личиш на божур, на крин и на перунику;
Што китиш цркве и иконе, гробове и колевке
Где су молитве, учења, ридања и попевке;

¹⁶ Господин Хари Флаг (Harry Flagg) је био супруг Кетрин Мајнер Флаг (Katharine Miner Flagg) која је Јелени Ј. Димитријевић била инспирација за причу „Американка” из 1912. године. Упознали су се у хотелу Монтаџу у Лондону 1910. године, где је Јелена Ј. Димитријевић одсела са својим супругом Јованом, а Кетрин Флаг са мајком, госпођом Мајнер. Када је 1920. године била у Бостону, ауторка одлази у Броктон да посети брачни пар Флаг и госпођу Мајнер, и том приликом сусреће се са Харијем Флагом. Посета у Броктону је обрађена у 33. поглављу америчког путописа, насловљеном „На уик енду код мисис Флаг”. Ово поглавље је нека врста епилога и објашњења извора приповетке из 1912. године.

Што ресиш облакодере;
Што красиш домове;
Што сијаш по дољи, по гори, по брегу,
Овамо мала као дечија играчка,
Онамо огромна, слична од свиле стегу...
О не! већ од комада летњег звезданог неба:
Вијеш се свуда, свуда, свуда,
Од океана до океана
Где се простире моја пространа родна груди
Света груди,
Америка,
Земља рада,
Земља реда,
Земља човечности
Земља слободе.
О да би се тако вила у вечности,
Док траје свет,
Довек,
Као опомена да за те живет и за те мрет
Живет је и мрети за човеков највиши идеал —
За слободу;
Као опомена да бити Американац исто је то
Што
Не бити роб, већ —
Бити слободан, бити — човек.

Бостон, 1920.

Mayflower Pilgrims

To Mrs Harry Flagg, of Brockton, Mass.¹⁷

I

Плимаут!

Велико име а мали град:

Пре три столећа пошли су они

Из луке ове, с истога места

С кога полазим ја сад,

Иста на океану „цеста“,

Исти преко „таласа ход“,

Иста сврха:

Новоме свету на поклоњење

Свој мален брод

Нису назвали „Децембарски снег“

Но „Мајски цвет“

У доба године када је децембарски снег

Уз урлик ветра засипао и до и брег;

А с ниског његовог врха, тек што се сидро диже, —

У машти они назреше Нови Свет,

Исто како га сада назирем ја

С врха огромног брода свог

Који је, мени се чини, с морског дна —

На краљуштавим, снажним плећима својим

Издигао неки морски човек,

Ил' бог.

И поклоници тад

Са својим женама и с децом

Оставише Стари Свет,

И родну груду своју,

И много њино красно село и диван град,

И просвећеност њену, и сјај,

И својих предака до гроба свети гроб,

И с песмом, што мами сузе,

„Farewell my native land“,

Укрцаше се за далек незнани крај.

„Мајскога цвета“ поклоници,

Синовии старе Енглеске,

Кô стена сваки је чврст;

Кости и месо не, но туч

А срце челик;

Као цин сваки је велик;

На путу као на дому храст што пркоси грому.

Витез — крсташ на Христов Гроб носио је крст —

„Мајскога цвета“ поклоник у Нови свет носи луч.

II

Плимаут!

Велико име, а мали град:

Пре три столећа стали су они овде

Куда сам стала ја сад.

Буран је био океан

Њим се витлао „Мајски цвет“ као орахова љуска.

И ко зна која је била ноћ и који дан,

Али кроз њине жиле текла је крв

Упорне расе.

Ја у визији видим њих, гледајући чудан океан

И његове таласе

Што заплъускују обале града одакле сада

Ја слушам музику ритма и склада —

Дана, година и векова,

И преносим се у онај дан далек и велик

Кад мален „Мајски цвет“ доплови у Нови Свет.

Дођоше у туђ крај јер им је родна грудa била уска.

Гле усидрен је „Мајски цвет“,

И љуља се, љуља, љуља као орахова љуска

Ил' као у воду бачена кита расцветала глога.

А поклоникова нога

Ступи на стену ову, Камен свет,

Коме долазе на поклоњење

И отац, син и унук

И коме ће долазити док...

О да ли ће икада бити последње поколење

Што ће се поклонит првом

На овом тлу?!

¹⁷ В. напомену 21. У поглављу 33. путописа описан је овај излет и укратко представљена историја доласка пуританаца у Плимут.

III

Црвени поздрављају Беле
О како се сијају и њине очи и њине стреле!
У поглавица висе низ прса витице
Танке и дуге као да су сплетене од трава;
А бело перо наврх његове главе
Слично је ножу с врхом оштрице горе;
У рукама кама блиста се као млаз извора у гори;
Снажна његова плећа црвене се као бакар нов
Ил' као у јесен лишће на пра-шумама њиним...
О! овакав је он и када јури на бизоне у лов!

IV

Синови Нове Енглеске, у жилама вашим је крв
Оних са „Мајскога Цвета“ из Старог Света:
Њина је крв, језик је њин, вера је њина: њино је све...
О, не! Није њино име.
Именом предака потомци се поносе,
Али га не носе;
И крв се с крвљу воли, име с именом тре,
И свако име за се живи и за се мре.

V

Од чежње за својом грудом
Безименој туђој груди дадоше име њено —
„Нова Енглеска“;
Од жеље за градовима својим
Безимене туђе градове назваше именима њиним —
Плимаут, Екстер, Хамилтон, Сомерсет,
Бостон, Виндзор, Бристол...
О колико још имена слатких!
Кад их помену да их за родном грудом
Жеља мине.
И утиша се носталгични бол:
Што као мајка када изгуби децу ил' сестра браћу
Иста драга имена дају
Унуку ил' сину.

VI

Ништа не понесоше у Нови Свет
До сјај
Имена свог великих традиција.
Али, вај! —
Именом предака потомци се поносе,
Али га не носе;
И крв се с крвљу воли, а име с именом тре,
И свако име за се живи и за се мре.

VII

„Мајскога Цвета“ поклоници,
Синови и кћери Старе Енглеске!
Како се сјају ова златна слова
С именом свакога од вас
У час — Када се сунце и рађа и мре.
Докле статуа бела иде у зрак као видан знак
Сећања на вас;
И замишљена стоји ту и ноћ и дан
И гледа океан,
И слуша чудну његову причу о „Мајском Цвету“;
И пружене руке ка Старом Свету
Назире она Стари Свет
Исто као што сте ви назирали Нови;
У свакој бури види како се витла и жури
Староме Свету —
Онај исти мален бели „Мајски Цвет“:
Два Плимаута — две тежње и чежње.
А тамо на брегу бели се гробље слично снегу.
У летња подна кад златна киша из сунца пада
На брано ***¹⁸;
Када исцвела цвеће, велика нарасте трава, —
Ти спомен-каменови тада
Чине се као бела на пландишту стада.

¹⁸ У Р545 јасно је да пише „брано цвеће”, али у Р542 „цвеће” је „дрвеће”, тако да овај стих остаје нечитак.

У рујне зоре
Када се златни облаци истоком гоне,
И у вечери
Кад бесни бура и крваво сунце у црн океан тоне,
И у јутра
Кад се не чује ништа до таласа ритам
С писком галеба што у јатима круже
Над морем где је био усидрен „Мајски Цвет“:
Мирно почивају „Мајског Цвета“ поклонници
И с њима: њина тежња, њине жеље и чежње,
Док нараштаји као литија дуга
У тихој свечаној тишини
Пролазе с дубоком поштом покрај гробова њини,
И у поворци дугој године по њима газе —
Ал' никад, никад да их прегазе.

Плимаут (Нова Енглеска) 1920.

Визија

Ко си ти што ме походиш ноћу
У туђој далекој земљи
Кад бдим?
Јеси ли анђео хранитељ мој?
Или си мога умрлог друга дух?
Ил' можда моје одавно мртве матере сен;
Прелази мајка океан без страха —
Страхујући за својим чедом?
Ја се претварам сва у слух:
Чујем ти мистичан ход;
Видим ти лик: као мразом спаљен је,
Залеђен ледом;
И осећам ти дах, али не леден...:
Као пламен је врео!
И на мах спусти се густи вео —
Заклони свету сан.
И опет: црна и пушта ноћ.
Ја се заплачем.
Плачем.
Зашто?
За чим?
И пружам обе руке ...
За ким?
О, ко си ти што ме походиш ноћу
У туђој далекој земљи
Кад бдим?

Њу-Јорк. 1920.

Кад дође мaло на свет

Кад дође мaло на свет, тамо, код нас, у Старом Свету,
Камо се бију људи, коси беда, !
Ја га волим, волим, и жалим:
Жалим га што је дошло на свет;

И гледам га у очице мале,
Што зачас свешћу бљесну,
Ма да су бесвесне;

У очице што су као нештампана књига;
У очице где се не чита ни радост ни жалост,
Ни брига,
Ништа,
Ни страх што се је дошло на свет.

Кад дође мaло на свет
Тепам му слатке речи
И питам

— Питам га као да разуме и зна —:
„О, зашто си дошло на свет?“

И јуче тако, истим речима, истим гласом, ни тише ни јаче,
Упитах новорођенче једно, овде, у Новом Свету,
У свету „долара и среће“...
А оно... оно: узе да плаче.

Њу-Јорк 1920

У Туђини

Понекад, смејем се као лӯда,
Понекад, не често:
Пронађем какво скривено место
Где могу да се смејем, смејем...
Ко би ме тада видео,
Неко који ме никада видео није
И ко још не зна стаза среће како кривуда —
Тај би држао да сам баш заиста лӯда.

Смејем се тако каткад,
Кад срце препуни бол,
Кад душа потоне у јад;
И тад
Тражећ да заборавим све
Што срце тре,
Рашта се душа распиње на крст —
Смејем се.

Јесу ли муке ове Божји прст
За неки несвесни грех?
Како је смешан, страшан такав смех!
Смешан је само мени;
Страшан би био сваком ко би га чуо
А не зна мене,
Ал' мени не.

У томе часу да заборавим све
Што срце тре,
Рашта се душа распиње на крст:
Смејем се.

Како је чудно да остајемо исти
Тамо где се све мења.
Горе од храста, брда од стења
Све се мења,
Док ми остајемо исти.

О кад би нешто рекли горе и брда,
Сви —

Да смо се променили ми,
А да су они исти.

Као откинут ватром и понет вихором цвет,
И донет у страни свет —
Камо је намах свео
И загубио мирис свој,
Па воња на смрт,
Док око њега све живи, све буја,
Као обмана, кô лаж,
Као истина с које је опала драж
Истине
Као са прашника прах:
Тако сам ја.

Али не!
И лаж и обмана осташе тамо:
Далеко од ових страна осташе обоје, —
Лаж и обмана.

Како је тужно кад познанике своје
Не познајемо више,
Кад су нам друкче априлске кише,
И мајски дани,
А јулске ноћи нама не личе
На јулске ноћи.
Кад су нам страни сви без разлике дани
И туђи људи у нашој родној груди,
И кад бежимо из своје родне груде!

Дубоко у мени нешто говори
Прича ми приче из мојих дана
Што као да нису моји више.
Мени су страни ти моји прошли дани
(Исто као они садашњи људи),
Али су ми своје приче из њих;
И кад је дан тих,
Или вече,
Кад седим на крову куће — што врхом пара небо —
Сама,
И успомене миле тада навале на ме,

Ја се заплачем:
Плачем за данима што су прошли
И са сузама у њима што су се лиле, —
Плачем.

О, ко би рекô да за сузама плаче неко!
Ал' ево плачем ја.
А она црвена звезда на туђем небу што сја
И овај месец жут што мирно прелази свој монотони пут
И ову ноћ као сваку ноћ
Као да шапћу: „И ово ће проћ, пошто је земља, као и ти.
Све пролази.”

Да, и ово ће проћ,
И ја се тешим тим.
Ал' једног дана кад ми се овај бол учини туђ
Кô прошли боли —
Да ли ћу плакати за њим?

Њу-Јорк, 1920

Непролазна љубав

Прошло је давно сањарења време,
Доба живота када се радује, тугује, нада, чека, чезне,
Од чежње стопут у час један мре;
Кад нам је онај кога волимо све,
Цео свет;
Када се грчимо у клупко с болом без њега...
О, не!
Када је он у машти нашој тако с нама
Да ми не знамо живи ли и ван нас
Ил' само у нама.
Отишли су за свагда дани
Што нам доносе до јаука бол
И радост кад се од радости луди;

Кад нас грозница тресе кад земља гори од жеге
А топло нам је кад камен пуца од студи;
Кад видимо боје што само у нама постоје
Заједно с њим;
Осећамо топлину његовог даха
Када је он далеко од нас;
Чујемо музику милога гласа у час
Кад нам је сан склопио зене —
Као кад би било све крај нас, с нама,
Не у нама.

А сада ... сада — туга и бол.
Љубав.
И чини ми се да сада волим први пут;
Да сам волела и волим само Њега, —
Њега, милог и драгог за вечна времена, —
Њега ... :
Далеки, далеки Стари крај, —
Свој завичај.

Носи ме нешто заједно с њим
(Јер он је у мени).
Какав је ово свет, Стари или Нови?
За душу значи исто,
Јер душа не зна за делова пет,

Простор јој није знан
— као ни време — ,
Па ипак Он, далеки, драги Стари Крај,
Мој завичај

О каква, каква радост што осећамо некад кад смо сами
Кад се не чује у соби ништа, до топла песма паре из радиатора
Док се напољу, кроз густи мрак,
Разлеже страховит урлик ветра,
Те ми се учини, с маха на мах,
Као да долази света смак —
Оглашују га зли дуси и ноћне утваре.

Њу-Јорк 1920.

Рукопис збирке
На океану и
преко океана

P 542
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
У БЕОГРАДУ

Горан Ј. Јукић

To Miss Elizabeth Fothergill

Ка Овсак

или
Мило Овсак

(1)

Оксан

To Miss Elizabeth Twthingham

Твоје су тебе моје ору,
 И мрпаса црно,
 И суну,
 И суну је тебе мој дуну
 И дуну.

Дуну мој суну аи не појуну
 тебе,
 Дуну појуну, дуну појуну
 тебе,
 Твоју:
 Твоју мито не зна за куну не за дуну;
 Твоју невесту сајта;
 Твоју такану и паја;

(2)

Твоју суну и тебе,
 Твоју;
 Твоју сајта и паја;
 Твоју појуну
 Твоју сајта појуну је мито —
 Твоју.

Дуну појуну и дуну појуну
 тебе,
 Твоју,
 Јер дуну је суну тебе,
 Твоју:
 Твоју рејдану и мрпаса;
 Твоју појуну и појуну,
 Твоју;
 Твоју појуну и мрпаса;
 Твоју појуну сајта;
 Твоју појуну мито не знају за куну не за дуну;
 Твоју мито је као свану сајта, а сајта мито;

(3)

Твисти мисли и боје,
Стаса;
Твисти ритма;
Твисти дес рине ризе је мене —
Ваност.

Твоја зарокт не са са старост.
Кадак у дубокој старости газ!
или мта?

Зар онај мто не са са ослетак крај;
Онај мто не мисли на колевку мти сиротије од града,
Зар са јошине и доба?

Оксар!

Како је данас мта,
Као пре Београдској Белова ваност стит,
Сити ритма.
Као да стоји фоз укривао преко Београда бозе,
Још мисли наранујати Београ крај мта фозе

(4)

По француским Сакса.
Високи, урнујући проница над моту у сунчев савао,
Као андартоси.

Никадак мун го бријате бога и ритаин.
Ванкак за своју фоз!

Не ризе са врсности боз;
Не бозу са врсности боз;
Ма да се компосао са бекондек као са ваном бан.
Као мто се не бозу сити, фоз, мта:
Боза, боза, боза!

Тач како пренећи данас мтаин фоз!
Ог сунчевих мтаиних мтаин —
Целити бозе и мта мтаин је франузе...

Оксар!

Зарокта, Бити, мтаин, бозо;
Товари, мта, мтаин, мта, мтаин, мтаин;
Кунди;

(5)

Plus, kako mi kao i pre. Doseđuje klobas vakovom stran,
Cina putina.

Tecina de putina rija je una —
Bernard.

U jezgova gaza, ko ona koja,
Koga neentura i brama, u byez u vrasca;
U baka u jezgova koja;
U cionca na nasodruca domacstva, nemeta i meta;
U cetraca na svakomla zrakava, savaraka og jezga;
Kog bame na zemom na byez jezga —
Dacate monca protivno zrakava i meta;
Mi tra u razveta, ikeby i jaraeta za cionca
Obako gobak
U oca kog na postaju oca sa koja na postajica, —
Tobel.

O tecino putina, tecino de putina, medu je una —
Bernard.

Na "Podvezany" Annapolam Oleskom 1919.

(6)

Usta na Olesku

Alena du beran cas du rak
Kog du mi ce ovez cenzao koncena gas,
U ipod mi duce obe beskrajne rupa boge —
Olesku.

O kako du beran cas du rak
Uz baraba raf
U manca jezgu!

Berajina og ania u nepetna mfaber
Tuce du mi skatose jezgu,
U inaba;

Na nekoj nasobuna nepetna gas
Mupoo du ruzana mfaber ja,
Lob du oko mace habo beraku rog bogu abas;

(7)

A bag je mupam kao jake okean,
U not je, dru se u mupak,
Do moje gramme zasa gofpo du masev zrak;

Zasez du mi, mato pravim vedom fozz,
Dra gudola zasa zasa
Vest izgasa zasa kancova sveta;

Mupam du mi, mase u zofu m vera gupu,
U fozzozozofu u sak do zasa poduzi,
Duan mto mairja m kancovaze;

Okeancko kruptos sunza zaf,
U zasa obuz — kaza u mupke — mato zof
Zairabasa du mato zasa mto;

Mioa u mto mto okean mto mto
Dokuzasa du mi vedra mto mto
U mto zasa zasa, mto du mi mto zasa zasa;

(8)

• Mupame, mupke mase,
Tuzozofu kosa zasa zasa, zasa, zasa
Tuzozofu du mase zasa, zasa zasa mto;

U ja du vera sa zasa mupke
U mto mto mto
U mto mto mto.

D bag du mi sa zasa mupke zasa!
D bag du mi zasa pod zasa zasa, zasa zasa —
Okean!

Na "Dokuzasa" kancovum Okean 1919.

(9)

Српци на Океану

На крају рата, у омањани,
 Високо, високо топе,
 Тво сунце најсветлије ја и зраци,
 Већ неки гас из неки ова,
 Твој мори се мари ме морио дае једуркано мори.
 Мршава је, брета, брета, а редио као редио сан
 Или као могоједи изех;
 Кога снабдеједио снах: ва, ва, ва!
 На снах с снах
 Као да манасина долето да
 Да заваједио бери доједи Мавана
 Тво мори евоа брета српци;
 Са се заједио у бекрједи марио брета
 Океан,
 А мори морио брета: "Месарио морио српци".

(10)

У српци се мори гас,
 У мори рат;
 У готу те мори гас
 У морио рат,
 Ани, брета! Мори мори готу:
 На мори морио, јаја мори као је гудок сан.

Тво табрета ури ме бери брета мори,
 У омањани у берио брета мори мори
 Мршава,
 Твој мори је брета "Месарио морио српци";
 На мори као берио морио мори с брета морио
 Тво је морио рат;
 На мори морио морио морио мори је морио,
 Као да те берио мори мори у морио мори: "Ва, ва, ва!"
 Да мори морио мори морије морио.
 Твој мори је брета морио морио морио морио морио...
 Тво мори морио морио морио морио морио морио...

(11)

Na porokom gnu uskupnos boga ljudim
Tebajz poroka nose kao manac kosa zence
U edrcinajz porokom sparky og azia u narobake...
Kaduzidno poroka solak nlema rekazut nlema nlema...
U spoz nlema krajz
Kono je ona nlema a kono nlema sicutu
Nlema,
Nlema, nlema,
Iz ne gubice nlema kao za Iruje zbona
Nlema...
Nlema je nlema...

A kad zabude zora u na nedoku ne nlema
Uze da se pomaka u vas da nlema nlema
Nlema nlema nlema,
U nlema nlema, nlema nlema, nlema nlema nlema
Nlema nlema nlema
U nlema nlema nlema...
Nlema nlema nlema sa nlema nlema nlema nlema.

(12)

U rakovnu sa manac jega na gboja na nlema nlema
U nlema nlema...
U sa nlema nlema nlema na nlema nlema nlema nlema
Nlema,
U nlema nlema nlema, sa nlema sa nlema
U nlema nlema nlema nlema nlema, a nlema nlema nlema:
Nlema nlema nlema nlema),
U nlema nlema nlema...

U na nlema nlema nlema nlema nlema nlema nlema...
Iz
(Nlema je nlema kao nlema nlema!).

Nlema nlema nlema,
Nlema nlema,
Nlema nlema nlema nlema,
Nlema nlema kao za nlema nlema nlema,
Nlema nlema —

"Месарица српст".

(13)

A jezna vrpomna kam u prvom ruku
Svetim, kao da su uzdravili sve zore
Mesto zore iz se uzdravili zore —
Sveta se na masacima...

Do mi je je baje? U kag? U iz je maj?
A! Baj! Baj!

Hubom je kao cva cva Suka kpt,
Snad,
Ani je budav jaka kao Csrst.

Da' masacima masac! Tra!

Upre se, cmiu, vpramun, n'nebauju cknagu o jagu
Ticiny —

"Месарица српст".

Jak natja maubi, maubi, maubi

Trpe no ubag,

Muy se kpiu Ramo je ona masac, a kamo vete cachtu —

A ubag.

Na "Pampergony" Antarskum Okeana, 1919.

In Memory of...

(14)

U hubom srpst, u srpst hubom!

Buenja:

Evo vedat vpramo n'nebauju vpramo Sem andampoc,
Cmukan maubi maubi, vte masac.

U ozrmo...

U sedu, sedu cba gase u vpramo;

U sad masacim kmo se u vpramo rakvoni i ckaoni,
Taz se kao o naba cba cba vpramo vpramo vpramo,

U iz se jom vpramo vpramo vpramo vpramo:

Uca vpramo vpramo vpramo vpramo

Upramo vpramo i vpramo;

A masac vpramo vpramo hubom na vpramo

Uca se vpramo.

U hubom srpst, u srpst hubom.

Na "Pampergony" Antarskum Okeana, 1919.

Недела о Метти

Тронатим орза, долик, свет
 Лепети, или не мисли дао мена с цвета на цвент,
 Вет дао орза виско по облацна;
 Прелетим преко отроке семкоше понукте гве
 Дао преко тара врта гва;
 Трелетим по минари река,
 И навелетим се на тора сва
 И обвела вет,
 И некрестато се гвеким,
 Лубим се, да:
 Ушто свуга порашим седе:
 У швету сам ја,
 У нека је сва.

 Јер то сам ја, ситуним сферан свџа,

Високи думаражу, гудоки Трису Окаас,
 То јест, ја сам по мито свата сва мт
 (Ма га не свата миса)
 Као мито свата мот, сопу, гас.
 Зап су митијас окас
 И мавуре по вету швете анта и беса нека
 И крвуним наг ким ардентоси —
 Да није нека?
 О! сва су митијасо,
 Ту,
 И сват не су,
 Да није нека, свата мот.
 О! ја сам брџак и брџак то то.

Берџак сам,
 Бету сам по семкоше понукте гва,
 Бету мо сва, јер сватам сва
 (Ма га не сватам миса);
 Берџак сам,

(17)

Beranji no najmlajši ipaq,
 Beranji no moji buvaka spai...
 O ja sam berak u berak ko' to!
 O ja sam ko' svai of gyo u cyrebus spaka:
 Dumen ca y buv buvoko bums odnaka!

Bor, pacent u mmoent, kydab u mpaiva,
 U mpaiva, za,
 U durbda, berunda durbda,
 Sve ja mo' loo mo' sam y svbafu ja.
 Za gytam, pytam, u oant gytam;
 Za svbafam, vebafam, u oant svbafam;
 Za dva vobantam
 (Ma za ne vobantam namda);
 Za sam gyoa, buvoka pavoyuzija;
 Na prvoboj maku ne svajim ni za mpaiv:
 Za sam bema, veprekuzpa svoyuzija.
 Kako je Bor (uni vpruzpa, jazo mo' to)

(18)

Cmesano buvokabo y nebuvoabo?
 Buzum ni ja mo' mo' sam y svbafu ja?
 Mo' y mma je cmesano sve mo' ?
 Ja, buzum ni ja mo' kao mo' buzum svoyuzija
 U sag vobokom voboka gva — svoyuzija?
 Ja ni ja obo mo' ni vobani kpo' oant mo' ?
 Pajum vni ym? Lyma vni gyo?
 Nam mo' vob svai?
 Kako ce sve mo' mo' sam y svbafu ja?

O, za! y vbiy sam ja, y mesa je sve:
 vnam, jpa, gvoke, u mpaiva sve,
 U voboka vnt:
 Jazo vno sve, ma za namda.
 O ja sam natja mo' bemo, berimo vobda,
 Mo' ce ne vobni ni za vpruzpa mpaiv:
 Za vno ne vna kpmo' vno, —
 Natja sam mo' vno vob u vnamy,
 Cab buvokabo y nebuvoabo svai.
 Ny-Jul 1920

Пити

I

Зве мисли, аз, како мисли зба,
 Однесе су ми срце, гуку, све дате, све мисли,
 А како мисли зба!

Увекас су се ове у моју свест
 Ко' коуб у моју гом

Да тамо врши рого и колор, ром.

Једна ме гуће у вас, ергона ме отрпа на да

У рде свјазе сафава у ерде моје.

Вера и гућо, рит и гас

Мисли ме:

Моја је свест свана, мито каредина

Мисли.

Са једном садом, с ергодом са дугим;

Ова ће напуштају мене дог са збожила збого

Срце моје отаси.

*

"Кабла су мисли ме. ²" рје са кариги нас.

"— Мисл." ододеф. Крпалк и јасан, мој.

Мисливан сае, ирсо гуда,

Егун,

У мислам ево ритас ергона мој:

У карману мисли набогу габно ми карнаде једна

Дас за рата га мислам ме мисли мисле.

Мисли су зба (мисли су зба):

Једна ме гуће у вас, ергона ме отрпа на да

У рде свјазе сафава у ерде моје.

Једна је рит монико нас, да рит ритан;

Мисл на рит и ритно само једна рит са,

Сва ми;

Мисл и рит ритан ритан ритан ритан;

Мисл — ритан ритан ритан...

О ритан ритан ритан ритан ритан ритан

Јае ритан ритан ритан ритан ритан ритан...

О ритан ритан ритан ритан ритан ритан...

Da su me opetko rovel nisi Tor?
 Tipokremlbo je mo, na carana misao na cufat,
 Cetace mo na saschery rpb,
 Na beran car, na beran upak,
 Na mostpikoznu crup —
 Cetace mo me nagopula Habont kao serans gpb...

*

Izgovor je sigurno...

Mo!

Zamislite, izgled rube, nubo ebe!

U izgled rube saf?

Nije ni rovel cetup kao gorana u opt, cunje u svet
 Ko pazvato u Habont, rube u upak

U snoda,

U kao ovaj sa kva kum ga je cufao svet,

Cetace mo?

Tubak je crup, n sas kao San Duz
 A' mese nije og kva cufax:

Topela u npruz — ovaj je sigurno;
 Obavesti rube — ovaj, sigurno;
 Habont — sigurno.

Cetace u mese mo na sigurno byky mese
 A'is cy mo byky nobile sberga kpa nobile mese.

Izgovor je nate sigurno — cufao, na u furjan —;
 U mo na kva rube ebe byky osetan sigurno!

Cetace je nobile u sigurno rube sigurno sigurno
 Mo nate.

Berno ga sigurno, ga npruz kva.

Allura? Kva? Tubak? Kva...

Izgovor je mo kao cy nam sigurno ebe

U kao mese sa serum mo na mese.

La Juf Zorant — mo cam ga;

Obavesti rpb —

Og rube npruz kva rube je duo gam-upak svet.

Obavesti mese — na jalu cam, u kva gpb;

Ko samon — berisu krent!
 U goli sa some netim ako cunabe stancete,
 Nabece, —
 Za budasim u jezgo u bece —
 Berisu krent.

*

Tebam u krentu korac u svu zavony zavony;
 Svam u svu u krentu u svu bece samog svu;
 Svam u svu prav sveta netam u svu,
 Ma za je sve svu, sve svu, sa sve svu svu;
 Kao svu,
 Ma' kao svu sa sve svu se za je svu svet,
 Svam svu.

Svam ako svu sa svu svu svu svu svu?
 Svam ako svu sa svu svu svu svu svu,
 Ma kao svu svu svu svu svu svu svu.
 Svam svu, svu svu:

Svam sa svu svu svu svu svu,
 Svam sa svu svu svu svu svu svu,
 Svam sa svu svu svu svu svu svu.
 U svu: svu svu, svu svu,
 Svam!

*

Svam, svu, u svu svu svu svu —
 Svam svu.
 Svam svu svu, svu svu svu;
 Svam, svu — svu svu;
 Ma svu svu svu svu svu svu svu svu;
 Ma svu svu svu, svu svu svu svu;
 Svam svu svu... Svam sa svu svu svu.
 Svam! svu svu svu svu svu svu svu.
 Ma sa svu svu svu,
 Svam svu svu svu svu svu,
 Svam svu svu.

Svam, svu! Svam sa svu svu svu svu svu svu svu?!

To he mi bratstvo befy y shved xvese cufadu,
Ay berou valent.
U y Desempromucito gyna:
Do?

Not, upatva namana, muednaa me
U y kamany moxny yzo za reba citafy xceiny
Na citafu isae:
"Vuko!"

Hy Japke, 1920.

Defmuta ju

Conu namu Lante

Itke nuna beba cepra cam na ipary kyte cam,
bene, maa, nuke kytnuc,
Courne kytnuce Rakby cy mena ceempe u ipant
Ijabura sumu og coeia,
U c dogumvovom itabru na mana pyuce
Zainegara cam ce y vedeku ebae
Das mudo ce suo zatnegao nam manta jednota gava
Iy ukony ebemota Gabana
Ige iny ce ipubuciao bonje duc;
I nacny berakoo butnaka nasuē
Tovtak ce Desoo kao stakoo
Moro ia je Desusa namu Kanta c gava y gaa,
U kydogno je kao ce je c nekun tobafuo.
U kajezanogit ja citena mescny Kynt
Kpue upvoo sumvoo ipave,

(27)

Како мушташе...
 То је био мисао свог...
 То кад се мисао мисао
 Био то двоумити један наш мушкетер;
 У време кад да јесе, то јент за неке
 Бене збогзе био велики бон и латина,
 Ја мисао мушкетер му:
 Замушорима збогзе као латинарима Крива!
 (Ја ми то био сам или компан?)
 Мисао се...
 Бене...
 Ја седам на крају сам!
 Мисао...
 Клово, мисао, мисао:
 "Мама!"
 Ул Криве су се ко мисао мисао
 Мисао мисао,
 Мисао мисао мисао,
 Мисао је ова мисао мисао, мисао и мисао

(28)

Мисао мисао мисао мисао:
 "Дуго мисао!"
 У мисао мисао:
 Ја мисао мисао мисао мисао
 У мисао мисао мисао мисао мисао,
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао.
 Мисао мисао, мисао мисао мисао мисао мисао,
 Не оу мисао мисао, мисао мисао мисао мисао!
 Дуго мисао мисао мисао мисао...
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао!

II

Мисао мисао мисао, ја седам на крају мисао, мисао,
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао мисао
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао,
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао мисао
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао мисао,
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао мисао,
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао мисао
 Мисао мисао мисао мисао мисао мисао мисао

*

(31)

Uina an y namcen sabany zoda,
Mnagvent ni' endapuent,
Taga nas na dovog, naty na zavy, ni' unakaf bag:
Cetana baga cino bura namu u bag cino namu
Cemo sa onaj oko nas svet,
Mito namu — mito tag cino gase og toia —
Mupame sve bura na mupae cuna Sonoka
U na Totopogura svet,
U sij nam gavao unyko namof gace go dymma cnya
Das berepoe svaro yem spasmka, —
Cvet mito namu nam na svet us dajka,
U koji nam ce nam, na ga je cino namu —
Bethu no vidav spasmka svet?

Uy Zapk, 1920.

(32)

Toolwork Building

Tako ce bagu obcas
Conceta mi!
Kao ga mi paenty kpusa u mupae svet
Za Cetana svet!
Tako mi je bura too!
Makag mi nije tuo bura...
Mero ce c gypom gutte, ysgutta
I neen ce kpb.
Totocun tagajj gaa:
To semoa kao mpaab nam kao upab
Tammue
Namaburo, spax —
Tobek.
Ni' samto namurku cnpax

U samom uzjaku cina:
 „Da! Da! Da!“
 Ja zašumjaram nožem ipak
 što se u masom gnetam k' Hainy,
 U dravo — što je u korakal u kraj cveny?

Am, ah!
 Kako šav-šavica ga šavim
 Ja su je obvez, da, Tardag
 — Kome se u uplbu ova prepaso more —
 Na vedu roka,
 Uru je zve
 Tje rovek tamnje kao s'prav umi kao prv
 U jezru sa povuzem kao za klenom zvez?

Anda u omica pag;
 Anda u omica pavuz!
 O traganu ruzija pravus!

O traganu ruzinovus vpravus
 (Uru šoncovus, kome šav)
 K' daz me m'ke šicam ruzinusa ja
 Ko cog —
 C' d'cusa obov g'ava.

„Da, da, da!“ — sinjam se,
 Ja zašumjaram nožem ipak
 U og vucine obova g'ava (na ruzim drumeny c' d'cusa ja)
 U og buerije šova šuzeta
 što r'p'nu ja obovin svet,
 Ja svet r'p'uzeta
 Pre no što se svet r'p'ent'ofen:
 U kvb, u c'p'ob, u r'p'as.

Uz Zapb, 1920

Noćanica

Mupaku n gudu bpaogzej!
 Ma cu kao neku dym sa kubome zaka kpt:
 Moga za daka, moga za faj,
 D! moga sa moj zaka, zaka
 Caka bpauf:

O bpauf!
 Tvoj na kome kao senjyrua kaka.
 Bpauf sa, moga, ve okasa — val go daka...;
 A gpa, daka bpauf kus uprae nima
 Moga kome kome n kat n gpa,
 A moga,
 Tvo na kome na jedar caka sa
 daka moga sa n koma,
 A sa na kome bpauf,

Na crkly eg... se ceta sa go koma caka:
 Moga, kao ga ce jpa y Soj
 Na moga n caka.

O bpauf, bpauf moj! —
 Moga napa opomae oruj!
 (Bpauf moga!?)
 Caka napa, kag naga napa,
 U gpa, kag ypa caga y koma bpauf
 U' daka y gpa y koma bpauf
 Caka daka caka "kao moga obaj ypa ipag,
 Moga bpauf, "Moga bpauf".

O kag caka opomae naga!
 Moga kome bpauf kao ga to ga naga bpauf —
 U moga.
 O kag tu naga naga n moj Soj
 U moju naga!

D gyon, gyon Troggyaj!
 Daj mabon mabon nas spai
 Daj Curo Tempocent Tempocent
 U Daj mi wote yang ga spai
 Kpoc mui,
 U ga me wamto u mese wocu
 Mwo cawiy u bentay wabocu;
 Mwo wopu ki o'abo ebawa
 U Bai jenuka tobafu —
 Das ga me wocu y moj garaku, garaku
 Cawaku Kpaf.
 An' Daj ce camun, baj! —
 Okaw!
 D Kyga cam Dura waina!?
 U ba ce panteja Kao guen u Kao waina.
 U bpatan ce, an' camu me,
 Bet ce wawawijom;
 U wawawet ys spai n'pamun Kpoc cam
 Kao pawawa sbep,

Uo Kao mawuga onobon ogwawu kpura.
 U Kyga try?
 O, Kyga try —
 Cawawa maw gba okawu go Kyga Dawa!?
 Ky- Zafel, 1920.

Аинскаанка

To Mrs Strong Phillips, of New York

U nu cu goma jgnoia gasa
C oruna boia okasa,
C oruna mupuse okasa,
C oruna gubusa okasa,
U nu cu goma jgnoia gasa
C oruna boia okasa.

U spremlava ce mboje oru
U be mowabe okasa;
U spremlava ja mboje nuje
Koo wabrnuwa okasa;
U kuzopara ja mboje guma
Koo gubusa okasa;

U spremlava ce mboje oru
U be mowabe okasa.

Musa, omenava, us kubo-
Cventa muba mewa —
Lousa cu y Ckapu Cvent.

Mu, Ccaputaska koboia goba,
Nuwa mawana nu bawo nu mpyg,
Nuwa mo ja mawana baba mponesa —
Okasa, wababa tyg,
Nu mowa, nu cywabea —
Kerawa upyge "na mowu wawu" na bozu;
Cogan berepu — nu cu sactara na bawabuna okasa;
Cogan jgnoia — nu cu spremlava nu bawabuna okasa
Za cogan gasa — mabu spremlava u woge bawo,
U obrakuta mawu nu net,
Lobae wajwase nuje cawiso gas
Kuga cu spremlava bawabuna, bawo — okasa,
U kag cu goma y Ckapu Cvent.

(41)

Дошпа си у Стари Свет
 Где се црвени свака долина, свако село, сваки сел
 Час да је по шума извештао налов увек;
 Где место поштој шта мираме дрв;
 Где се не беле сопа, но сви немо сув;
 А по пошита унесо својо до гроба је гроб
 Где леже: у овом зрак, у овом не знам верој-дуб.

Дошпа си у Стари Свет,
 У грешни Стари Свет.
 Или не! О који грешан он!
 Са заједничким светским светским гробова
 Стари је Свет постао заједнички светски Стари.

Птица, отина, из Новог Света
 Поштом на си нова мена,
 Срећан си стара, она бидијика мена,
 Јер мило се срећу којеко мило бидијика јак:

(42)

Дошпа си да убојити Божица Соа,
 Дошпа си да убојити снажна снаг.

У оубавини гут, по срези гут, мена гут
 Вратила си се у мена свет
 Ославојити за содом светом мрси,
 Тоо мрси
 Трост као троста на океану за ордон оман
 Ушто не ордон у ордон кунт,
 Или као на меду Мертон Бунт.

У ма си дошпа једнога дана
 Сомина Соје океан,
 Сомина мурна океан,
 Сомина гудина океан —
 Дошпа си у Стари Свет
 У мена, отина, из Новог Света мена мена —
 Вратила си се у мена свет.
Мен
 Мју-Јепк, 1920.

(43)

Sunday School

To Mrs E. Wallace of New York

U žitjor sam dusa y mbojij mkoon
U vremena ee inoty geyu,
U sera go gerka orujij maabus
Utao me bonu.

O, eba me bono, eba kao gerka orujij maabus,
Eba geyu, nja.

Kao stao oko madike
Skupka su se geyu oko mabe,
A mi um ne kavejam mta je zama, mta nabo, mta boi
Ka mta je dakao, mi mta raj,
Kao um stviam mrae sidriska, sveite.
A, žitjor: u ja sam dusa kao geyu!

(44)

Kao vremezi Orinda, mako suptij geyu mabe:
Yeta um sure na kaju y inoty geyu
Koga um y k apary Saiza
Pamperus kpara majka nusa;
Uz omu korusi daji satjeneka sij;
Tea mbojij eba miji kao sedeko mta,
Orpara um je mboja eba mta bo jerno om krate

Mu si ospreva oduom eba mta bo mkoon,
Madaom u mkoon

Dokne ne yeta mbojij mta fee
Kao ne mpriskoit samta meq,
U dokne kao svega bogum kros fee
Yauza mokus ipaga Gerkozina
Eby geyu, gerka orujij maabus, u mte.

Vere je: ja žim u sag
Kparom sa mboin s kama kros Svini Tpaq,

И јом сајреба нас двој мотам инас; (45)
И цупра, као свако гас паган и пан,
У гити с моданом те дивна геза сва,
И готко врнју правас, и ја.

„У једној јаници нашеј Светога Трпага
Одбаво, у гавно продавае гасе — прваци ми ми —
Набавиаме сјапци Трбујас,
Сномекар, и мрпаваф и пргававу зарина.

„И свако у тога јитро, тек што си полицао гат га ми
И гот је јом дивнара по праву
Тота,
И скривара се у рашуца на збета —
Модука рундате по Оубаву
И Траме рејте праве,
И првациме пуку саз к овом, саз к овом збенту,
А на поветарују нејизаме мусе дена Трпага
И коца.

И мага сундате у Свето Трпаг.
И тако ус гаво у гаво.
И Копорачит сајко кро месце јанице
Светога Трпага,
Сјапци Модујас, аноткар, мрпаваф и пргававу зарина
Уобујасе на сва сјапачки инас свој десну:

„Кудате снатке праве и мрпаче зарина,
Кудате ус гаво!
Тој усрва мисам на нас
И наше сам снатке праве;
Ја праве Бесан за нас.
Дале мрпачу и праве и зарина!
Кудате ус гаво!“

„Свако рејаме сјапци Модујас.
А на повет Бомачки инас —
Усправаву Јегуну и Бугоса,

(47)

Васса гуга Мурпужаме, ~~маса~~ Ере наестуфа,
И у очети у плесуј као нак,
Ова као коујма спра, а он као јанек нак,
Чакунтау са сум крос Јеруасан.

А Моџаја засагујт муроване одбаре ~~маса~~
Јанек као спра наф,
И у рече им Сугаме у бече и зареме,
И муревина прекане ~~маса~~ зареме.

Јер Моџаја вооаме гугу,
Гугу обуг,
Најаме Југунду и Бедена,
Јеру гермеј Мурпужаме, ~~маса~~ Ере наестуфа.

У војна Југунда и Бедена
Мрисуј кутн Васса коујтн;
"Стојен, најмуге, спра, ојман, сар,
Еге сино мн Суми мн, и е Кум!"

(48)

"Ако, сеп, сеп, ја звам!"
Крукнуја су спетна Мурпужам
— Триво ооаме мурове мурова и зареме —
"Суми сино е сум..."
"Он сино и гавас Суми е Моџајам." "

"И мај зугаване мурова Мурпужам;
"— О агутару мнгу, ако... мела!
Мако мурова ебаку га, ебаку сар,
Оу гавас го бела:
Са сум мурове мурова —
Мурова е спугаване мурова." "

И маја утрва мн, мурова Јеруасу,
И утре мурова Сад мн мн у гују мнгу
Јерка орај, мн мн, и гугу сар.
И мн!
Тривоаме мнгу гугу, ја мн мн..."

И саветујемо се мислите о своме ~~класе~~,
 И уред свечане ~~мануше~~
 Јаме се ружа гурка овиј ~~набав~~,
 И оца ~~китов~~ ~~мавка~~ ~~инае~~

"Умислимо нам! Та рече у ме нас
 — Као Дре ~~Кам~~ ја ~~но~~ ~~нам~~ —
 Ја..., ако сам с гурком, ја..."

И пре по што су перас ~~унос~~ ~~нат~~ —
 Загубијемо ~~молуки~~ ~~инакити~~ у ~~јигам~~ ~~инае~~:

"Умислимо нам, и јас ~~нам~~ ~~као~~ ~~Дре~~ ~~Кам~~...
 Тим ~~јига~~ и ~~нас~~..., ~~китов~~ и ~~мене~~..."
 А ми ~~перемесе~~ ~~као~~ ~~свечане~~ ~~маг~~

Сјасе је ~~Дакто~~ ~~семе~~ у ~~сеиноу~~, у ~~јасак~~ ~~не~~,
 И ~~ина~~!

Јаме ~~није~~ ~~дуресо~~, али је ~~донесо~~
 Свечане ~~маг~~.

Бера је, ја ~~јам~~ и ~~саг~~
 Копарам са ~~модом~~ с ~~гезом~~ ~~спот~~ ~~Света~~ ~~Траг~~,
 И ~~јам~~ ~~запелва~~ ~~нас~~ ~~мбој~~ ~~модом~~ ~~инае~~;

И ~~супра~~, ~~каг~~ ~~сване~~ ~~гас~~, ~~пагас~~ и ~~пан~~,
 У ~~јигу~~ с ~~модом~~ ~~Сута~~ ~~гига~~ ~~еба~~,
 И ~~гурка~~ ~~овиј~~ ~~набав~~, и ја.

Н. Ј. Јул 1920.

Индийская жена...

To an Indian Lady

ор 1)
 Тарсон-пувер: мой свинак, мой брат, мой друг;
 Как сынок омабоса спи, го, айт —
 Кробо Соје буссе спже моје.

Тыт Тарусса —

Да се сенекн као аубага;

Крж Алспн-Луса —

Кробо је као наанес ун' као пурис-канес;

Крж Ку-Лепба је кржт као погетн саааом айт
 За самет Соја Мамунду

Тарсон-пувер у рсе Кржн усгунте гас,
 Кробо као секи омапес мојекн Соо
 Тарн се у оскат.

1) Тека Тарсон.

Сморећа судо, миснос:

Не мена памта своја ет — ни Сојнни мит —
 Оуин мисна: соџ.

Кржорн митве Соје басене спже моје.

Нот. Тент! Све мито је мило ети,

А Тарсон-пувер ети.

Тент! Ал мена инасакн новаккн се гитиу

А, ето: ни вџану етату го мена

А мена као наанес кржне таресе

Кржот наг богон као андартоси...

В. Ко ни не не воег кеноси?

Тент! Ко спже моји гезовн

Кит смех, кит клат и китко "Ууу!"

— Мамунду!"

Као недон мисл, тако кржнотн спжн спж
 "Тонуссаг".

Legalem... O!... Onu cy mo!
 Bogom ce cyje seraju voz...

O! Manuaty!...

Tomaneke rokejav: Yyy!

Mpuzoty: Yyy! Yyy! Yyy!

Tomovuzn, vaj!

Nuje Manuaty...

Uzbevu gorakuvy tere c "Yyy!"

Na terevu bevero "Tym!" Uzbevu jazovo "Yyy!"

Tovtu cy obru n yzpu n rubu;

Tomatuvu cy — noju gogaba...

Tre kako uin je Trabaf reb!

Kais ga je oz Sakpa onubev;

Stepje my nreduvu na iraba;

Cupere my vete na nralu;

O pamevoj my je ryk;

Og Sakpa kao ga je carubev ryk

U svituv negaba vete, mapone kao nuzov reb!

Stepje, cupere n Tomatube Rains...

O! Trabaf je svatuv n reb n reb kao Manuaty.

Uzbevu gorakuvy tere c "Yyy!"

Na terevu bevero "Tym!" Uzbevu jazovo "Yyy!"

U ire!

Rety ce Jazovon Sakpa, nekuvu n rabevu n vbetem!

Traba c Trabafom je nred svituv;

Za Trabafom je Jazov,

Ta uzbevu ryk n gpyvuvu Sona;

U sa pameva ce kuzerov svituv ryk,

U nred n svituv nekuvu cupere;

U pameva ce "Yyy!" n "Tym!"

U onvapa ce sa gornem gom sa svituv epav!...

At! At!

Ce svituv n vbetem n vbetem kao gpyvuv nrb,
 kao svituv nrb.

*

Доголеи ножи, уцитајте, сеј!
На ниво не упада!

Да бугине упука свога — пада.

Кучеи су од нас даме опрејте;

Мав даме даме даме није

Све је преважно домовак, човек нав,

Минда оставио није нама;

Криваи Бисоин не јуре преј нама;

Кучеи рејтеи обвези не опре са сирепаина у ав.

Домак, реја, сире Мининда, рагнитко реја свиа;

Францине, кучеи — нико све је;

Нико је сирепаи нико нас опре;

Нико је Нико нико нас реја;

Сирепа са сирепаи — нав човек којеа;

Мажеи са рејаи рејаи рејаи

Од овог дана реја реја реја рејаи све своје.

На рејаи мај рејаи је реја,

А на свине је реја рејаи;

Бени, Криваи, Криваи, реја, рејаи,

Сирепаи реја реја са рејаи рејаи;

Домак је рејаи рејаи рејаи рејаи —

И рејаи.

Сирепа: реја. Францине: реја! реја! реја!

*

Рејаи реја са рејаи рејаи рејаи,

Реја, рејаи рејаи рејаи!

И рејаи!

Реја реја реја реја реја

И са рејаи рејаи, рејаи рејаи — реја.

Сирепаи рејаи рејаи! Сирепаи рејаи рејаи!

С рејаи рејаи рејаи — рејаи рејаи.

Мажеи рејаи рејаи рејаи: реја!

Домак рејаи рејаи: реја!

Францине: реја! реја! реја!

Сирепаи: реја! реја! реја...

Бен-Лопк, 1920.

(57)

Курсак амаг дека...

To Mr Harry Flagg of Brockton. Mass.

Дим сактаво америка,
Заставо ноја,
Заставо најбова сенсе,
Заставо рфа наује!

Дим курбонг пага,
Курбонг пага,
Курбонг обертаци,
Курбонг соодога!

Ево још ми нова крст,
Ево још ми нова ога,
Ево још ми нова ога,

(58)

Тоја ми нбоја бера ми,
Бера ми нбоја б спетн бора,
Заставо соодога!

И ја погледам исаву,
Будим сваву:
Курса сам обертаци сафр —
Овау.

Заставо америка,
Заставо ноја,
Што се понасно бујем са брва обертаци
Обертацио Банунонона,
Курса обертаци понасно за рфетр сваву;
Што се најбова скриво
Са свавес-камерата борака и пратана маунона
И свавес на бора, на крва и на рфетр сваву;
Што Курса уркле и шкоре, ирбове и бораке
Ево су понасно, уркла, рфетр сваву и понасно;

Mlavo pecum venakogepa;
 Mlavo krasno formave;
 Mlavo sijam no goru, no čoku, no brinju,
 Oavno masa kao gerija upacka,
 Oavno otkansa, saurisa og skusa satoru...
 O va! bet ug kamaga asno svodanog reda;
 Bujem sa svuga, svuga, svuga,
 Og okasa go skasa
 Oga sa sprokape moja sprokapa puzna fuzza
 Ovaia fuzza,
 Amepaka,
 Zemosa paza,
 Zemosa paza,
 Zemosa riberavatu
 Zemosa sandoga.
 O ga du sa tako bava u baravatu,
 Lok mpaie bet,
 Labak,
 Oao okomera ga za me Habent u sa me upied

Habent je u upetu sa robetob najbunne usan —
 Za sandogu;
 Oao okomera za Sura Anepakasaug ueto je mo
 Mlavo
 Na Sura pad, bet —
 Ovan sandoga, Sura — robet.

~~~~~

Basman, 1920.

(61)
Mayflower Pilgrims

To Mrs Harry Flegg, of Brockton, Mass.

I

Поминато!

Ванко мене а маме град;
Трпе при стожета поими су они
Из рупе ове, с нештоа неода
С кова подалим ја сад,
Нема на океану "успех",
Нема грско "манаса рог",
Иста обрва:
Нована Свету на новооште

Свој манас Гроз
Кучу настану "Гузенадека саст"
Но "Мајку убит"
У гора јогине Кага је гузендека саст
Из урпак Ватра засишо и го и Грси;
А с нештоа новобоо впра, так што се сигра дитта,
У нашта оти напреме Нову Свету,
Нема како ја сада напреме јан
С впра отропной Гроза свој
Кожу ја, мери се мери, с порекоо дна —
На крајоттаваши, снажним ватрима својим
Удигао неки морски ровек,
Уи Бор.

И накрајем тврд
Са својим невома и с децом
Одобраше Стара Свету,
И ројну Грозду своју,
И нештоа како красно сашо и диван град,

U pravoštenom namu, u caji,
 U svojno predava do traba sveta traba,
 U svesnom, isto mana suca,
 "Taranwell my native land",
 Ukrugamo sa za gasek neravni kraj.

"Majka u bedu" naklonicu,
 Sinevi sinara sinarka,
 Ko sinara svaki je svet;
 Poenu u meo na, no nuje
 A crne seruk;
 Kao nuje svaki je seruk;
 Na nuje kao na gomu sraca mo ukase troneu.
 Buntar-kretam na Druinov Traba noie je kreit—
 "Majka u bedu" naklonicu u klubi svet moie nuje.

II

Tominajt!
 Beruko uine, a namu traba:

Traba njan sinarka sinaru cy omi obze
 Kyga cam sinara ja cae.
 Bypas je suo okasit
 Idum se buntaro "Majka u bedu" kao pravova nujeka.
 U ko sva koja je sua not u kojnu gas,
 Ami kpor nuje nuje naka je kpb
 Upravne paca.
 Za u buntaru buntaru nuje ipogejtu ryga okasit
 U narobe naraca
 Moie sarouckyje obene traba ogakse cae
 Za crugtam nujeku putina u kbaaga—
 Dama, uogura u sekaba,
 U pravosim se u ovoj gas gasek u borak
 Raz naraca "Majka u bedu" gonaolu u klubi svet.
 Totome u nuje kpoj jep nu je pogra jupa sua nujeke.

Tra usupre je "Majka u bedu",
 U usupre se, usupre, usupre kao pravova nujeka
 Ua' kao u bogu berona kuba pravosimara traba.

A robaosuba noia
 Cuvati na cimeru obz, Karnea sveta,
 Oama goazoa na robaosuba
 U. onay, u sus u yagk
 U. Kome te goazoa gozel ...
 D ga on te ukaga Sina ponaaga robaosuba
 U. Uto te ce robaosuba srbom
 Na ovom may?!

III

U prvom razgovoru s
 D kako se cuju i kako on i kako srbom!
 U prvom razgovoru srbom srbom
 Manka u yagk kao ga su srbom od srbom;
 A Doro srbom srbom srbom srbom
 Srbom je srbom srbom srbom srbom.
 U prvom razgovoru srbom srbom srbom srbom;
 Srbom srbom srbom srbom srbom srbom srbom srbom
 U! kao u prvom razgovoru srbom srbom srbom...
 D! srbom je on u prvom razgovoru srbom srbom srbom!

IV

Cuvati robe srbom, u prvom razgovoru je srbom
 Doro sa "Majkora Kloban" u prvom razgovoru:
 Kloban je srbom, srbom je srbom, srbom je srbom: Kloban je srbom...
 D, me! Kloban srbom srbom.
 U prvom razgovoru srbom srbom srbom srbom,
 Srbom sa srbom srbom;
 U srbom sa srbom srbom, a srbom srbom srbom srbom,
 U srbom srbom sa srbom srbom srbom srbom.

V

D srbom sa srbom srbom
 Srbom srbom srbom srbom srbom srbom srbom —
 "Kloban srbom";
 D srbom sa srbom srbom srbom
 Srbom srbom srbom srbom srbom srbom srbom srbom —
 Srbom srbom, Srbom srbom, Srbom srbom, Srbom srbom,

Бачан, Бунагоза, Еруман...
О како још мисла сватка!
Дак не помисли да не са јошом јошом
Мисла мисла.

И јошма се нешто мисли до:
Мисла као најва када негде јошма ни септа спату
Мисла спата мисла још
Јошма по сину.

VI

Мисла се нешто мисли у Мисла Свату
До још
Мисла сво сватка и јошма.
Али, дај! —
Мислом јошма нешто мисли се нешто,
Али да не нешто;
И крв се с крвљу боја, а мисла с мислом мисла,
И како мисла се нешто мисли и са се мисла.

VII

"Мисловна Свату" нешто мисли,
Свату и јошма Свату Мисла!
Како се јошма сва сватка сватка
С мислом сватка сватка
Јошма — како се сватка и сватка и мисла.
Јошма сватка свату нешто мисли као сватка сватка
Свату на свату;
И сватка сватка свату мисла и сватка и свату
И јошма сватка,
Мисловна свату свату свату о "Мисловна Свату";
И јошма свату свату свату свату свату
Свату свату свату свату
Мислом као мисла свату свату свату свату;
Јошма свату свату свату како се свату и свату
Свату свату свату —
Јошма мисла мисла свату "Мисловна Свату":
Јошма свату свату — јошма свату и свату.

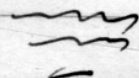
(69)

И тамо на срећу бери се пробаве сачмо снелу.
У летња погна рад снажна кума и сунца пога
На срећно српство;
Када небуна уште, басико парасе права, —
Ми стоиме - кумовани тада
Тине се као бера на плавању стага.

У јунаке раје
Када се знали непази невољом тоне,
И у берези
Бог Бесни Буга и крвало сунце у црн океан тоне,
И у зупра
Дог се не руже кума до мана ратам
С неким тонеда мачу јакима крече
Над мачом из је дво цнепре "Мајки Цвет":
Мупно помбају "Мајки Цвет" крвошани
И с кума: куме маче, куме маче и ретке,
Доб напремају као андија гута

(70)

У милог беравој мачици
Прелазе с гудомом поштом покрај пробаве кума,
И у поверзи дугој рагува по кума тоне —
Ан' кубаг, кубаг, кубаг за не срећаво.

Струмагит (Мела Ђорђевић), 1920.

Busujá

O, ko cu anu máo me naxogum naty
 U mextoj gasckoj samon
 Bagl Sgum?
 Jacu an anteo opasandao mox?
 Umu cu moá ymproo gogá gyo?
 Ua' mopsa moxi ogaboo npxbe matxpe cas;
 Apraxm mappá obxan dexempava —
 Cuxpaxgixm sa cvojum regom?
 Ja ce npxobaxam cba y cuxp:
 Tujum an mndaxan xog;
 Buxum an nux; Dao npxam cuxpax ja,
 Zaxexa regom;
 U oxam an cas, an nux regom...:

Dao naxamox ja bpo!
 U na nax cuxpaxu ce nuxam dex —
 Zaxoam cuxpax cas.
 U oxam: upxa u nuxam nux.
 Ja ce saxoam.
 Kuxam.
 Zaxam?
 Za um?
 U npxam oxo ppxe...
 Za um?
 O, ko cu anu máo me naxogum naty
 U mextoj gasckoj samon
 Bagl Sgum?

H. J. 1920.

Kao gube naše na svet.

Kao gube naše na svet, dano, kopac, y kopon svet,
Dano se dij, opor, poim daga,

Da se koram, budam, u starim:

Koram se miso je goruso na svet.

U izgovorja yovuzo rade,

Miso sa rae svetly daceky,

Ma za cy dervacse;

U omuz mto cy kao nemidandaka kousa;

U omuz igc se na misu ni pagved na starost,

Na dpuoa,

Kumta,

Na svpax miso se je goruso na svet.

Kao gube naše na svet

Medam my exante poru

U svdram

— Medam ia kao za fazyme u sva —:

„O, samso cu goruso na svet?“

U jura mako, namferana, medem inacorn, an misu ni jare,

Yadna subpotjasa jagno, obge, y elabon svetly,

U svetly „gvaspa u pite“...

Ed oad... ono; yrev za svale.

Ky. Zepk 1920

У Металке

Торкало, синјем се као рјеча,
 Крваво, не само:
 Пронађем како срцево мекано
 Ђе мого да се синјем, синјем...
 Како се ме дага вуче,
 Како коју не мучага вуче муча,
 У ко још не зна шта се спита како кравага —
 Мај се грмао да сам сам савета рјеча.

Синјем се мало крваво,
 Дај срце срцево до,
 Дај гина мучага у јак;
 У ма,
 Пронађем да садрабам све

Ушо срце мре,
 Јако се гина садрабе на крва —
 Синјем се.

Џеу он мрега ове Токјин рјеч
 Џа мрега и себи сам рјеч?
 Како је синјем, синјем мучага мре!
 Синјем је само мре;
 Синјем да још сваким да још ја јо
 У се сва мре,
 Аи мре. се.

У мене рачу да садрабам све
 Ушо срце мре,
 Јако се гина садрабе на крва:
 Синјем се.

Како је мрега да садрабам мре
 Мако још се све мре.
 Џепа ог мрега, рјеч ог мрега

Čes se meša,
 Dub um odajemo uvenu.

D'lag Su namo f'ba ru rope u d'p'ga,
 Čbn —

Da smo se spomenasni mu,
 U ga u ova mesta.

Kao oblikovni bontom u rovid bontopar, u b'at,
 U g'zent u ciparui ebent —
 Darno je samas c'beo
 U zaryd'ao u'p'ne c'bu;,
 U b'oxa na cipar, u
 Dok oko u'ia c'be kulen, c'be d'ija
 D'ao odmana, u' r'at,
 D'ao u'edusa c' k'je je o'vara g'p'at
 U'edusa
 D'ao ca d'p'antka d'p'at — i
 U'ako cam ja.

Šu se!

U r'at u odmana odame d'ano:
 D'aroko u' u'bus ciparui odame o'boje, —
 D'at u odmana.

D'ako je d'ig'no d'ap d'arok'ne c'bu;
 U' d'arok'no b'ame;

D'ap u' r'at g'p'ka d'ip'ar'ke d'ume,
 U' d'arok'no g'at,
 U' g'p'ke r'at u'ama u' r'at
 U' g'p'ke r'at.

D'ap u' r'at ciparui c'bu d'arok'ne g'at
 U' d'arok'no g'at u' r'at d'arok'ne g'at,
 U' d'arok'no u' r'at d'arok'ne g'at!

D'ud'oko u' r'at u'ama d'arok'ne
 U' r'at u' r'at u'ama u' r'at g'at
 U' r'at d'arok'no u' r'at d'arok'ne g'at.

Meni su smpam ni moju spomenu zanu
 (Meni kao oni sagadnja ruzi),
 etu su mi svoji spomenu u tui;
 U kaj je zar nad,
 Uru bise,
 Dup sezum na kralju klyte — mto vrom napa nede —
 Caina,
 U yovase mure nade nade ni ne,
 Za ce savasen:
 Trasen sa zarana mto su spomenu
 U sa cyzama y kuma mto su ce nade, —
 Trasen.

O, ko du pekō za za cyzama nade nede!
 An' ovo nadein ja.
 A ona cyzama svezga na nadein nade mtoja
 U ovaj nade nade mto nade nade nade nade nade
 U oby nade nade nade nade nade nade nade
 Kao kumantij: U ovo tre nade, nade je nade, nade nade.
 Cbi nadein ja.

Ja, u ovo te nade,
 U ja ce nadein mto.
 U' jomto zana kaj ni ce obav' sa yzama nade
 Ko nadein dom —
 Ja ni ty nadein sa nade?

H. J. J. J., 1920

Келтзонанна Кудав

Испомно је огањено сапарена време,
 Још живела када се радиле, могоје, када, река, река,
 Од реке стожити у рае један мре;
 Као нит је онај која волимо све,
 Убо свето;

Када се испримо у Кудав а Соном без која...
 О, се!

Када је се у мени намај тако с нама
 Ја ми не знамо живи ни и дан нас
 Убо само у нама.

Онама су са свајга дана
 Мако нит донасе до јаква бол
 У радени бар са од радени реди;

Као нас испомнога мреца Као симва јаква од која
 А мотав нам је Као данса мреца од мреца;
 Као бузино доје мреца само у нама оредоје
 Бажено с мреца;
 Устано мреца мреца гаса
 Када је се гасело од нас;
 Тјино мреца мреца гаса у нас
 Као нит је са екаво сека —
 Као Као Ја Јуро ека мреца, с нама,
 Ека у нама.

А сада... сада — мреца и бол,
 Кудав.

У рани ми се га сада болни мреца мреца;
 Ја сам болна и болни само мреца,
 Мреца, мреца и грасо са болна времена,
 Мреца...;

Јасени, јасени мреца мреца,
 Овој забави'.

Којшто нешто саједно с људи
 (Зар он је у мени).
 Како је ово свет, Сауди или Неви,²
 За глуму свам нешто,
 Зар глуми на сва за своја нешто,
 Трговинај јуј руже свам
 — Као ми брине —,
 На мрак он, зајеку, црари Сауди Крел —
 Мој Бабуцај

О Кабла, Кабла раговит што нешто нешто кајоу кајоу
 Кај се не ^{у соби} кајоу, до тога нешто кајоу кајоу
 Јак се кајоу, кајоу кајоу кајоу,
 Кајоу кајоу кајоу кајоу,
 Ме ми се кајоу, с нешто на нешто,
 Кајоу кајоу кајоу кајоу —
 Кајоу кајоу кајоу кајоу.

18- Јул 1920.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1

821.163.41.09-1 Димитријевић Ј.

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Јелена Ј., 1862-1945

На океану и преко океана / Јелена Ј. Димитријевић ;
приредили Владимир Ђурић, Биљана Дојчиновић. - Ниш
: Филозофски факултет Универзитета ; Београд : Народна
библиотека Србије, 2024 ([Ниш] : Scero print). - VII, 136 стр.
: факс. ; 22 cm

Ауторкина слика. - Тираж 300. - Стр. I-VII: Предговор
/ Биљана Дојчиновић и Владимир Ђурић. - Напомене уз
текст

ISBN 978-86-7035-529-3

1. Ђурић, Владимир, 1986- [приређивач, сакупљач] [аутор
додатног текста] 2. Дојчиновић, Биљана, 1963- [приређивач,
сакупљач] [аутор додатног текста]

а) Димитријевић, Јелена (1862-1945) -- «На океану и преко
океана»

COBISS.SR-ID 156522249

Приређивачи су са свешћу о одговорности према заоставштини списатељке и њеном месту у канону српске књижевности представили нови, алтернативни пут који развија нове обликовне и исказне поступке, указујући на неухватљивост поетског чина истраживања и раслојавања текста, трагајући увек за естетским учинком. И, што је можда најважније, указали су на то како је оживљавање занемарених или заборављених књижевних текстова важно за разумевање развоја српске књижевности и српског друштва.

Др Слободанка Пековић, научна саветница
Институт за књижевност и уметност у Београду

Приређени рукопис *На океану и преко океана* представља значајан допринос проучавању до сада непознатог сегмента песничког наслеђа Јелене Димитријевић, ревитализује га и знатно проширује знање о тој изузетној ауторки. Осим читалачког задовољства ова збирка песама доставља истраживачима занимљиву и изазовну грађу за даља тумачења и интерпретације опуса Јелене Димитријевић.

Др Магдалена Кох, редовна професорка
Институт словенске филологије Универзитета
„Адам Мицкјевич“, Познањ

Попут албатроса који прати брод у песмама *In Memory of...* и „Песма о Мени“, тако и песме Јелене Ј. Димитријевић наткриљују и из позадине прате њена путовања и њене авантуре у Америци описане у делу *Нови свет или у Америци годину дана*. Јасно је да би ова два дела требало читати упоредо.

Др Јелена Вујић, редовна професорка
Филолошки факултет Универзитета у Београду

ISBN 978-86-7035-529-3

9 788670 355293

НА
ДИМ
ИТ
ИЈЕ
ИЋ
АОК
ЕАН
УИГ
РЕК
ООК
ЕАН
АЈЕЛ
ЕНА
ДИМ
ИТ
ИЈЕ
ИЋ
АОК
ЕАН
УИ
РЕК
ООК
АЈЕ
ЕНА
ДИМ
ИТ
ИЈЕ